Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 71 (10363) | 1977 чылдың март 26, суббота | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 көп.

Апрель 16 — кызыл субботник хүнү

АЖЫЛДАР ТОДАРАТТЫНГАН

Владимир Ильич Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 107 чылына база Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чылынга алдар болдурар коммунистиг субботникти апрель 16-да эрттирер дугайында эгелээшкинни чүүлдүгүнүп деткээн СЭКП Тыва обкомунуң бюрозунуң доктаалын амыдыралга боттандырар дугайында хемчеглер бистиң республикада улам-на калбарып турар.

Ол күш-ажылчы байырлалды ажылчы чоннар коллективтери ёзулуг шалыпчы ажыл-биле демдеглээр. Ол дугайында баштайгы медээлер бистиң редакцияга чер-черден кээп эгелээн.

Участоктуң начальниги Н. Т. Желтобрюховтуң биске дыңнатканы болза:

— Субботник хүнүнде 115 кижи ажылче үнер. Ол хүн кылыр ажылдар бүрүнү-биле тодараттынган болгаш ону удуртур кижилерни томуйлап алган бис. Март 16-да кижи бүрүзү бүдүн чартык нормаларын күүседир деп сорулга салдынган. Ниитизи-биле 5,5 муң рубльдиң бараанныг продукциязын бүдүрерин планнап турар бис. Ону тодаргайлаарга, 120 кубометр ыяшты кескеш, участоктуң девискээринде пилорамаларга сөөртүп чедирер, 70 кубометр ыяшты дилдирер, шала, соңга рамалары, эжиктер дээш оон-даа өске түүлдерни бүдүрер. Ыяш кезер черивис Турандан 70 хире километр ырак, ындыг болзажок 12 автомашина ол хүн кестинген ыяшты бүрүн сөөртүп шыдаар аргалыг деп санап турар бис.

Субботниктиң фондузунче 720 рубльдиг шилчидерни Туранның ыяш белеткелчилери аазаан.

(Бистиң корр.).

УЛУГ КӨДҮРЛҮҮШКҮН-БИЛЕ

ССРЭ-ниң профессионалдар эвилелдериниң XVI съездизинге СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежневтиң чугаазында СЭКП-ниң XXV съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин болгаш онгу беш чылдың даалгаларын амыдыралга чедишкининг боттандырарының оруктарын база катап тодаргайы-биле айыткан.

Бистиң республиканың ажылчы чоннары төрээн коммунистиг партиязының болгаш Совет чазактың хүн бүрү сагыш салыышкынынга харыы кылдыр улам-на эки, үре-түннелдиг, ажыктыг болгаш бедик шынарлыг ажылдаарын хүлээнип, ол дугайында боттарының ажыл-херээ-биле бадыткан турарлар.

● ЧАДААНА. ССРЭ-ниң профэвилелдериниң XVI съездизинге СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежневтиң чугаазын Чадааннаның үлетпүр комбинадының ажыл-ишчилери улуг кичээнгей-биле дыңнап, солуннардан помчуп танышкаш, боттарының социалистиг Төрөөн чуртунга улам улуу-биле чоргаарланыышкынын илередип турарлар. Олар кайгамчыктыг тайбын, аас-кежиктиг амыдырал-чуртталга дээш партияның болгаш Совет чазактың сагыш салыышкынынга харыы кылдыр чаа бедик хүлээлгелерни ап, боттарының политиктиг болгаш күш-ажылчы көдүрлүүшкүнүн илередип турарлар.

Комбинаттың Чылбак Ооржакка удурткан хлеб быжырар цеги чыл өзезиндеп бээр шалыпкын темпилиг ажылдап, онгу беш чылдың баштайгы ийи айларының планын хуусаадан беш хонук мурнай күүсеткеш, бүдүн кварталдың доозун турар. Онгу беш чылдың эгелээнинден бээр эрткен он дөрт айлар иштинде бо цех 798 тонна хлебти быжырар тургаш, ону херек кырында 805 тонна кылдыр күүсеткен.

Үлетпүр комбинадының өске-даа участоктары Тываның бүдүрүкчү күштерин комплекстиг хөгжүдериниң дугайында СЭКП Тыва обкомунуң IV пленумунун материалдарын танышкаш, база-ла бедик хүлээлгелерни алган ажылдап турар. Чижээ, ыяш белеткээр, чазаныла цехтериниң коллективтери чыл планын декабрь 25-те күүседир деп шиитпирлээн. А Улуг Октябрьның 60 чылынга алдар кылдыр ноябрь 7-де он чартык айларның программазын күүседирин ол цехтериниң коллективтери боттарының социалистиг хүлээлгезинде айыткан.

● АК-ДОВУРАК. Даг-дүгү арыглаар В. И. Ленин аттыг комбинаттың энергетиктери чыл өзезиндеп бээр ол бүдүрүлге черинің цехтериниң, участоктарының аразында социалистиг чарыштың мурнуку одуруунга чоруп келген. Энергетиктериниң бо хүннерде кол сорулгазы бүдүрүлге черлерине энергияны үзүк-соксаал чокка берин, онгу беш чылдың планныг даалгаларын хуусаадан эрте, эки шынарлыг күүседирин хандырарынга үлүүн киирери бооп турар. Олар эрткен чылын пландан ажар 10 миллион киловатт-шак электри энергиязын берген.

Бо чылдың эрткен ийи айларының түннелдери-биле бо цех база-ла бирги черже үнүп, комбинаттың даг-дүгү арыглаар фабрикаларының үзүк-соксаал чокка, доктаамал ажылдаарын хандырган. Чүгле февраль айда безин энергетиктер 4 миллион 418 муң киловатт-шак электри энергиязын ажылдап кылганнар.

ТООРА-ХЕМ. Тожу районга коммунистиг субботник эрттирери-биле 11 кижи составтыг штаб ажылдап турар. Апрель 16-да районга коммунистиг субботникти канчаар эрттириниң дугайында айтырыгны штабтың чоокта чаа болган хуралынга чугаалашкан.

Районнуң ажылчы чоннары ол хүн 2450 кижи ажылдап үнгеш, 11 муң 500 рубльдиг ажылын кылыр болгаш оон иштинден 6550 рубльди беш чыл фондузунче шилчидер деп шиитпирлээн.

Тоора-Хем суурда күрүне албан черлериниң, аңныыр ажыл-агый черинің болгаш ыяш ажыл-агый черинің коллективтериниң үш улуг бригада тургустунган. Ырбанның ыяш ажыл-агый черинің коллективи субботник хүнүнде тудуг ыяжын болгаш дилиг материалдарын белеткээр, аңаа ажылдаан акшадан 650 рубльди беш чыл фондузунче шилчидер.

Бүгү-ле коллективтерде ажылдаар кижилериниң саны, кылыр ажылдарының хемчээли тодараттынган. Ам чепсек-керекселлерни баш удур аңаа белеткеп эгелээн.

Ол хүн ажылдаан акшадан сес чүс ажыг рубльди беш чыл фондузунче олар шилчидерлер.

●

КЫЗЫЛ хоорайда харылзаа белдириниң коллективи коммунистиг субботник хүнүн чылдың-на ёзулуг күш-ажылчы байырлал болдуруп, шалыпчы ажылдан чаңчыккан.

Бо чылын субботникке ол коллективтен 450 ажыг кижи ажылдап үнер. Олар бүдүрүлге бажыңнарының иштин-даштын аштап-арыглаар, ыяш тарыыр оңгарлар казарлар. Автоматтыг телефон станциязының, радио шугумунуң монтёрлары янзы-бүрү черлерге септелгелер кылыр.

●

ТУРАН. «Тыва көдээ тудуг» трестиң Турапда ыяш белеткээр участоғунуң коллективи улуг эвес. Ындыг болзажок бо коллективтиң кежагүнүнери субботник хүнүнде шуптузу эн бүдүрүкчүлүг ажылдаар.

Участоктуң начальниги Н. Т. Желтобрюховтуң биске дыңнатканы болза:

— Субботник хүнүнде 115 кижи ажылче үнер. Ол хүн кылыр ажылдар бүрүнү-биле тодараттынган болгаш ону удуртур кижилерни томуйлап алган бис. Март 16-да кижи бүрүзү бүдүн чартык нормаларын күүседир деп сорулга салдынган. Ниитизи-биле 5,5 муң рубльдиң бараанныг продукциязын бүдүрерин планнап турар бис. Ону тодаргайлаарга, 120 кубометр ыяшты кескеш, участоктуң девискээринде пилорамаларга сөөртүп чедирер, 70 кубометр ыяшты дилдирер, шала, соңга рамалары, эжиктер дээш оон-даа өске түүлдерни бүдүрер. Ыяш кезер черивис Турандан 70 хире километр ырак, ындыг болзажок 12 автомашина ол хүн кестинген ыяшты бүрүн сөөртүп шыдаар аргалыг деп санап турар бис.

Субботниктиң фондузунче 720 рубльди шилчидерни Туранның ыяш белеткелчилери аазаан.

(Бистиң корр.).

Малды семиртиг азыраарының деңшилгелиг аргазын Эрзин районунуң ажыл-агыйлары бо чылын ажыглап эгелээн. Ажыл-агыйлар аразының семиртилге шолүн Ленин аттыг колхозта организастаан болганы ында 360 шарыжыктарны, 80 ажыг аътты тургускан. Семиртилге шолүнде ажылдап турар коммунистер К. Дүдүп, Д. Дармажап, комсомолчулар Д. Күндүү, В. Бады олар бо хүннерде хонукта бир баштанна 600 грамм немелде деңзини ап эгелээннер.

ЧУРУКТА: семиртилге шолүнүң мурнакчы ажылчыннарының бирээзи коммунист Дугар Дармажап.

В. ШАЙФУЛИННИҢ фотозу.

СЭКП райкомнарының пленумнары

«Тыва АССР-ниң бүдүрүкчү күштерин улам ыцай комплекстиг хөгжүдериниң хемчегериниң дугайында» СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын амыдыралга боттандырар талазы-биле партия Тыва обкомунуң IV пленумунуң шиитпирлеринге дүүштүр районнарның партия организацияларының сорулгаларының дугайында айтырыгны чугаалашкан СЭКП райкомнарының пленумнары дүүн Тандыга, Чөөн-Хемчикке, Бии-Хемге, Бай-Тайгага, Тожуга болуп эрткилээн.

СЭКП Танды райкомунуң пленумунга илеткел кылган СЭКП райкомунуң бирги секретары **В. В. Дунаевский** болгаш санал берген эштер перспективтиг айтырыгларже, мал болгаш чер ажылының культуразын бедидериниң, эртемниг чедишкиннерни болгаш мурнакчы дуржулганы бүдүрүлгеге пептередириниң эргежок чугулазынче онза кичээнгей салганнар. Районда тараа культуразының дүжүү чавыс, малды продуктулуун бедидериниң айтырыглары ооҗум шиитпирлеттинип турар.

Пленумга СЭКП Тыва обкомунуң ийиги секретары **В. Е. Серяков** үүе чугаалаан. Республиканың бүдүрүкчү күштерин улам ыцай хөгжүдер дугайында партияның болгаш чазактың доктаалын база СЭКП Тыва обкомунуң IV пленумунуң шиитпирлерин боттандырары-биле холбаштыр районнуң партия организацияларының мурнунда сорулгаларга ол доктааган.

Республиканың өске бүгү черлеринде ышкаш, Чөөн-Хемчик районга партияның болгаш чазактың ол доктаалынга дүүштүр улуг-улуг хемчеглерни боттандырар, а ол ышкаш көдээ ажыл-агыйны специализастаар болгаш концентрастаар талазы-биле улуг ажылдар чоруттунар. СЭКП райкомунуң пленумунга райкомнуң бирги секретары **Н. С. Бойдунук** илеткелинге болгаш аңаа болган саналдарга ол бүгү айтырыгларны бүгү талалыг көргүскен болгаш ажыл-херектиң амгы байдалын хандыр анализтээн.

Районнуң чамдык колхозтары болгаш күш-ажылчы коллективтери эки көргүзүглери чедип ап турза-даа, ниитизи-биле көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрүп турарының деннели ам-даа чавыс. Ынчангаш СЭКП Чөөн-Хемчик райкомунуң пленумунуң киржикчилери код кичээнгейни чедир шиитпирлеттинмээн айтырыгларже, моон соңгаргы сорулгаларже утландырганнар.

СЭКП Чөөн-Хемчик райкомунуң пленумунга партия Тыва обкомунуң секретары **Д. К. Ооржак** киржип, үүе чугаалаан.

Партияның Бай-Тайга, Бии-Хем, Тожу райкомнарының пленумнарынга чугаалашкан айтырыглар талазы-биле СЭКП-ниң ол райкомнарының бирги секретарылары **Д. С. Данзын-оол, В. М. Евтешин, С. К. Орус-оол** олар илеткелдер кылган.

СЭКП райкомнарының пленумнарының ажылынга партия Тыва обкомунуң бюро кежигүнү, партийжи-организастыг ажылдар килдизиниң эргелекчизи **В. П. Суров**, партия обкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизи **Н. Д. Шиирипей**, СЭКП обкомунуң көдээ ажыл-агый килдизиниң эргелекчизи **Г. А. Заркевич** киришкен.

Пленумнарның киржикчилери коммунистериниң болгаш бүгү ажыл-ишчилериниң өмүнээзинден республиканың улус ажыл-агыйын болгаш культуразын улам ынай хөгжүдериниң, ажылчы чоннарның чаагай байдалын бедидериниң дугайында ада ёзуунуң чаа сагыш садыышкыны дээш Коммунистиг партиянга болгаш Совет чазакка чүректиң ханызындан өөрүп четтириишкиниң илергейлевишаан, айыттынган сорулгаларны боттандырарынга, Октябрьның 60 чылын төлептиг уткуурунга долу шиитпирлиин бир үн-биле илередип турар.

Партия райкомнарының пленумнары чугаалашкан айтырыгның талазы-биле доктаалдарны хүлээп алган. Тыва АССР-ниң бүдүрүкчү күштерин улам ынай комплекстиг хөгжүдериниң хемчегериниң дугайында СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын база СЭКП Тыва обкомунуң IV пленумунуң шиитпирлерин боттандырар талазы-биле районнарның партия организацияларының сорулгаларын оларда тодаракан.

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМНИҢ ТУГУНУҢ АДАА-БИЛЕ

ССРЭ-ниң профэвилелдериниң XVI съездизинде

Совет кижилер Улуг Октябрьның 60 чыл оюнче уткуштур чорувушаан, СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга улуг патриотчу көдүрлүүшкүн-биле боттандырып турар. Кремльде ажылын үргүлчүлеп ишшаан турар ССРЭ-ниң профэвилелдериниң XVI съездизинин индириндеп ооң делегаттары — ажылчын ангының, колхозчу тараатыннарының, интеллигенцияның төлөөлекчилери ол дугайын чугаалап турар.

Совет профэвилелдери СЭКП-ниң ленинчи иштики болгаш даштыкы политиказын изин-биле чүүлдүгүүпмүшаан, пролетаржы интернационализмиң, делегейнің бүгү чурттарының ажылчы чоннары-биле акы-дуңма эп-сеткил каттыштырылгазының тугун бедин-биле көдүрүп турар. Акы-дуңма социалистиг чурттарның, капиталистиг болгаш хөгжүп эгелеп турар чурттарның профэвилелдериниң, Профэвилелдериниң Бүгү делегей Федерациязының төлөөлекчилери съездиге үүе чугаалаан, Совет Эвилелиниң тайбынга ынакшылдыг политиказын бедин-биле үнелеп, тайбын, демократия, социал деңшилге дээш демиселге бүгү-ле деңшилгелиг күштерни сырый каттыштырарынга ССРЭ-ниң профэвилелдери идиги берип турар дээрзин онзалап демдеглеп турар.

Мартның 24-те Кремльдиг Съездилер ордузунга эртенги пленарлыг хуралга, а ол ышкаш наймысыладлың янзы-бүрү залдарында ажылдаан съездиниң алды секциязынга совет профэвилелдериниң мурнунда турып турар эң чугула сорулгаларны чугаалажып көөрүн үргүлчүлээн.

Социализм чурттарын харылзаштырып турар найыралдың болгаш акы-дуңма кады ажылдажылганың ыяк белдирлери Оренбург областың чижээнден тодаргай көстүп турар деп, областың профэвилелдер чөвүлелиниң даргазы **А. И. Шибаланский** чугаалаан. ССРЭ-ниң барыын талакы кызыгаарынче шөйлүп чоруткан кайгамчык улуг газ дамчыдылгазы Оренбурттан эгелээн. Ону база-ла, Киембаевтиң даг-дүгү болбаазырадыр комбинады ышкаш, ЭДЧ-ниң кежигүннери чурттарның демниг күжениишкиннери-биле дерип турар.

— Бистин съездивиске СЭКП Төп Комитединиң байыр чедиришкини, профэвилелдерин Октябрь Революциязы орден-биле шаңнааны, съездиге эш Л. И. Брежневтиң чугаазы үүгле делегаттарның эвес, харын бисти ажылчы чоннарның бо чыыкыпче чоруткан бүгү кижилериниң сагыш-сеткилин ханызы-биле хайныктырган — деп, Тула области Новомосковскиниң «Азот» бүдүрүңге каттыжышкынының ашаратчызы **Н. Н. Антипова** чугаалаан.— Партияның сагыш салыышкынынга бистиң харыывыс чаңгыс — Төрөөн чурт дээш, коммунизм тургузуушкунунуң улуг херээ дээш эрешшудургу ажылдаары.

Оон ыцай Н. Н. Антипова совет ажылчы чоннарга тывыскан калбак эргелериниң дугайын чугаалаан, мынчаар онзалап демдеглээн: бо бедик индирден үүе чугаалаан, социалистиг чурттарда кижиниң эргелерин хажыдып тударар дээр үүл дугайында меге-хоозун чугаа-соот үндүрүп турар Барыын чүкте шүүлчүлерге төлептиг ойтур шавыышкынны берген кижилерге бодумнуң үнүмнү мооңбиле холбаштыр кадарын күзеп тур мен. Адаларывыс болгаш кырган-ачаларывыс 1917 чылдың октябрьда революцияны үндүрген совет ажылчыннар бистер улустун өндүр улуг чаалап алыышкыннарын фашизм-биле сегиржин алыышкынга камгалап алган бис, бистиң иштики херектеривиске холгаарлаар дээн кандыг-даа оралдажыышкынларны шиитпирлиибиле ойтур шавар бис. Бистиң дайзыннарывыс меге-хоп-биле капчаар-даа кажарлап турза, улуг Октябрьның чаалап алыышкыннарының өндүр улуун кажап-даа бичеледип шыдавас.

Туркменияның профэвилелдери күжениишкиннерин ажылчы чоннарның күш-ажылчы болгаш политиктиг идепкейин, оларның чогаадыкчы эгелекчи чоруун хөгжүдеринче, бүдүрүлгени бүгү хемчег-биле сайыраңгайжыдарының, ооң ажыктыын бедидериниң, бүгү-ле шынар көргүзүглерин экижидериниң талазы-биле партияның салган сорулгаларын күүседиринче угландырын турар деп, республиканың профэвилелдер чөвүлелиниң даргазы **М. А. Чарыев** чугаалаан. Социалистиг чарыштың айтырыглары кичээнгейниң төвүнде туруп турар.

Красноярск крайның девискээринге онгу беш чылда канчаар-даа аажок улуг девискээр-бүдүрүлге комплекстерин дерип тургузары үргүлчүлеп турар. Партияның бедик бүзүрелинге болгаш сагыш салыышкынынга сибирьжилер эрес-шудургу күш-ажылы-биле харыылап турар деп, крайның профэвилелдер чөвүлелиниң даргазы **П. С. Колин** дыңнаткан.

Ажылчы чоннарның экономиктиг эртем-биликин бедидер талазы-биле хүн бүрүнүң ажылынга үндезилээш, ажылчыннарның, инженерлериниң, техниктерниң хууда камналга саннарын ажыдар дээш шимчээшкинни Свердлов областың профэвилел организацияларын калбартып чоруткан. Ол ажылдың түннелдериниң дугайын электростанцияларның болгаш электротехниканың үлетүрүүнүң ажылчыннарының профэвилелиниң область комитединиң даргазы **Н. Ф. Величко** чугаалаан.

Машина тургузукчуларын бо беш чылда хөй-хөй патриотчу эгелээшкиннерни үндүргеп, оларны бүгү чурттуң ажылышчилери калбаа-биле деткээн деп, автомобиль, трактор болгаш көдээ ажыл-агый машина тудуунун ажылчыннарының профэвилелиниң Тываның даргазы **Н. В. Драгунов** чугаалаан, мурнакчы дуржулганы нинтилештиреринин болгаш пептередириниң айтырыгларына доктааган.

Бистиң чуртувустун улустарының акы-дуңма ог-бүлезинге Совет Латвияның чедип алган чедишкиннериниң дугайын республиканың профэвилелдер чөвүлелиниң даргазы **А. К. Зитманис** чугаалаан.

Бистиң республиканың профэвилел организацияларының ажыл-чорудулгазының эң чугула участоктарының бирээзи — шынар дээш демисел болур. Бүдүрүлгелерге улуг дузаны профэвилелдериниң тургусканы шынар болгаш ынаныштыг чорук талазы-биле республиканың эртем-техниктиг чөвүлели коргүзүп турар деп, Армян республиканың профэвилелдер чөвүлелиниң даргазы **Л. Г. Саакян** чугаалаан.

Профэвилелдер съездизинге четвергте ажылдаан алды секцияга үре-түннелдиг чугаалажыышкыннар болган. Секциялар хуралдарынга 125 делегат — адырларның бүгү профэвилелдериниң, бүгү эвилелдешкеп республикаларының, Россия Федерациязының хөй-хой крайларының, областарының төлөөлекчилери санал берип үүе чугаалаан.

Санал-онаалдың ол калбак солчулгазының түннелдериниң пленарлыг хуралга ВЦСПС-тиң секретары **А. П. Бирюкова** үндүрген.

Социалистиг чарыштың болгаш профэвилелдериниң бүдүрүлге-экономиктиг ажылының айтырыгларының талазы-биле секцияга ажыл-херекчи, боттуг чугаалажыышкын болган деп ол дыңнаткан. Аразында харылзаалыг бүдүрүлгелериниң коллективтериниң, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн база ажылдың шынарын бедидериниң хуунун база коллективтиң планнарын ажылдап кылырына болгаш күүседиринге үндезилээш, кол профессияларның ажылчыннарының чарыжын хөгжүдеринге улуг кичээнгейни салырын секцияның киржикчилери сүмелээн.

Бүдүрүлгени эргелеп башкарарына ажылчы чоннарның киржилгезинин талазы-биле секцияның киржикчилери база-ла хой-хой үнелиг саналарны киргген.

Кижизидилгелиг болгаш культура-массалыг ажылдың айтырыгларының талазы-биле секция чаа кижини кижизидериниң, күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле көөрүнге чаңчыктырарынга профэвилелдериниң киржилгезинин айтырыгларына кичээнгейни мооңнээн.

Ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларының күш-ажылының камгалалының айтырыгларының талазы-биле секция профэвилел организацияларының, ажыл-агый органнарының, эртем базз төлевилел албан черлериниң күженишкиннерни хол-биле кылыр ажылды бүгү хемчег-биле кызырарынга мооңнээрин сүмелээн.

Өске-даа секцияларның киржикчилери ажыктыг саналдарны киргген.

Пленарлыг хуралга хой саныг даштыкы аалчылар съездиге байыр чедирген. Олар совет улустун чаагай амыдыралын улам ыцай бедидериниң кедергей улуг планнарын күүседиринче ажылчы чоннарны мобилизастаарынга совет профэвилелдериниң ролюн бедин-биле үнелээн. ССРЭ-де профэвилелдери оларга тывыскан калбак эргелерни боттандырып турарының ол чугула фактызын онзалап демдеглээн, социалистиг демократияны хөгжүдеринге оларның ролюн ёйыткан.

Профэвилелдериниң XVI съездизи март 25-те ажылын үргүлчүлээн.

(СЭТА).

Дүүн Кызылга

Күрүне албан черлериниң ажылдакчыларының профэвилел обкомунуң пленуму болуп эрткен. Аңаа СЭКП Төп Комитединиң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Тыва АССР-ниң бүдүрүкчү күштерин улам ыцай комплекстиг хөгжүдериниң дугайында доктаалынга хамаарыштыр болган партия обкомунуң IV пленумунуң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар талазы-биле болгаш ССРЭ-ниң күрүне албан черлериниң ажылдакчыларының профэвилелиниң XXV съездизиниң дугайында айтырыгларны чугаалашкан. Бо талазы-биле илеткелди күрүне албан черлериниң ажылдакчыларының профэвилел обкомунуң даргазы В. Ф. Матсон кылган.

Пленумнуң киржикчилери партия обкомунуң IV пленумунуң шиитпирлерин күүседир талазы-биле күрүне албан черлериниң коллективтериниң мурнунда турар сорулгаларны тодарадыш, бо дугайты тускай доктаалды хүлээп алган.

(Бистиң корр.).

ОРГАНИЗАСТЫГ ЭРТТИРЕР

Тыва АССР-ниң малчыннары Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл оюн төлептиг уткуур дээш күрүнеге пландан ажыр 100 тонна зытты, 1000 тонна сүтү, 100 центнер дүктү болгаш үш миллион борбак чуургаларны дужаарын хүдээнип турар. Ынчангаш онгу беш чылдың ийиги чылының планныг онзаалдарын ноябрьның 7-ге чедир күүседир сорулганы салган.

Салдынган сорулганы чедишкиннинг боттандырарда колхозтарның болгаш совхозтарның ишчилери мал кыштаглаашкынын чедишкиннинг эрттирер ужурлуг. Ажылагыйның удуртукчулары, тускай эртемниглери, хөй-иштиг организациялары, активтери, фермаларның болгаш бригадаларның ишчилери ол дугайын кончуг эки билирлер. Ынчангаш, олар бо чылын малды хоратпас дээш күжениишкиннинг ажыдан турарлар.

Бо чылын мал төлү алыр талазы-биле дээре көргүзүглери чедип алган ажыл-агыйлар хой. Аңаа чижек кылдыр Каа-Хем районда «Октябрь 30 чылы» колхозту, Улуг-Хемде «Күш-ажылдың хостуу», Тандыда «Революцияның чалбыжы» совхозтарны болгаш Чөөн-Хемчик районнуң чамдык ажыл-агыйларын адап болур.

Ниитизи-биле республикада төрүүр ошкүнүн болгаш хойнуң барык алдан хире хуузу бо хүннерге чедир ооллаңкан. Оон чаш төлү менди.

Бо чедишкиннерге бистер сорук кирип турар бис, ынчалза-даа малдың өлүп хораар чоруу, кыштап берге байдалының салдары-биле, ам-даа бар. Бо чылдың эрткен ийи айында безин 27,4 муң баш янзы-бүрү чүүлүн мал өлген. Эрткен чылбиле деңнээрге, мал чемин хойнуң белеткеп алган-даа болзувусса, өлүп хораан малдың баш саны хой.

Эрзинин, Кызыл районнуң Бай-Тайганың, Барыын-Хемчиктиң, Тожунуң ажыл-агыйлары эрткен чылдазынга бодаарга 1,5—2 катап хой сигенин болгаш саваңны бо кыпка удур белеткеп алган. Ол хиреинде ук ажыл-агыйларда малдың өлүп хораар чоруу хой. Оон чылдагааны чүдел? Мал чеми-биле хандырыга өскезиниң ылгал чок турда-ла бир ажыл-агый берге ыштыы чедишкиннинг ажыл эртин, а өскезиниң көргүзүү чүте чер албазыл?

Чер-черге кылын чоруткулаан хыналданың анализи бо айтырыгга тодаргай харыыны берген. Чамдык ажыл-агыйларның удуртукчулары болгаш тускай эртемниглерге мал кыштаглаашкынынче чогуур кичээнгей угландырбаан, хой чем белеткеп алгаш-ла, чедишкин чедил алдынган деп хевирлиг хөөлте алыскаш, кыштаглаашкынның чогум иштики талазынче ханылаваан болган. Ол талазы-биле СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежнев Киев областың малчыннарының чагаазының харыызынга мынча деп: «...бо чылын малдың чемнер-биле хандырытынган чоруу кандыгбир бот-ооҗургалы болдурбас ужурлуг, чүте дээрге чемнер хой-даа болза, олар эки түннелдерни магадылавайн турар. Кандыг-даа участокта ажылдап турар малчын бүрүзү бригадада, фермада, ажыл-агыйларда ажыл-херектиң байдалы дээш бодунуң бедик харыысалгалының медерел бидир, килограмм чем бүрүзүн ажыктыг кылдыр ажыглаар болза, чүгле ынчан чедишкин чедил алдынар»..

Ферма бүрүзүнде ажылдап турар кижилериниң бот-харыысалгазын бедидер херекке партия организациязы улуг рольду ойнаар. СЭКП обкомунуң бюрозу, республиканың Министрлер Чөвүдели партия райкомнарындан, райкүүскомнардан колхозтарның болгаш совхозтарның удуртукчуларындан, партия организацияларының секретарларындан мал кыштаглаашкынында бар четпестерни дарый чайладырын чаңгыс удаа эвес негеп келген. Ындыг турбуже хөй-хой ажылагыйларның удуртукчулары четпестерни чайладыр талазыбиле тодаргай хемчеглер албаан. Ооң уламындан малдың өлүп хораар чоруу ам-даа бар болуп артышаан.

Чамдык ажыл-агыйларда малга сигенни, силосту болгаш өске-даа чемнерни аңаа-ла черге төп берип турар. Оон аңгыда мал чемин деңги-биле хемчээвейн, аңаа-ла чижек-биле чарыгдан турарындан төтчеллеттинин турар. Шак ындыг четпестерниң болгаш күш-ажылды кошкак организастаан уржуунда «Торгалыг», «Ак-Туруг», «ҮТКА 25 чылы», «Кара-Хаак», «Тес-Хем», «Тоора-Хем» совхозтарда болган «Чаа орук», «Х Улуг хурал», «Ак-Эрих», «Мөрен», Ленин аттыг, «Коммунизмче орук» (Өвүр) колхозтарда берге байдалдар тургустунган. Бо ажыл-агыйларда 6 муң хире баш мыймыстыг бода мал, 80 муң хире хой, ошкү бо хүннерде арын бакыраан.

Бо четпестерни дарый чайладыр дизе, эң-не шыңгыы хемчегларни ап, малды чогуур рацион ёзуулаар чемгерин, оон суттарылгазын шын организасташ, ылаңгыя күжү бакыраан хойже онза кичээнгейни угландырар херек.

Малды тургузу азыраары — малчыннарга база берге. Ынчан кижи бүрүзү эң харыысалгалыг болгаш быжыг сагылгачурумнуг болур ужурлуг. Хүннүң сорулгазын малчын бүрүзү ыяан-ла күүседкен турар хүлээлгелиг. Ынчангаш ажыл-агыйларда партия организациялары мал ажылында коммунист бүрүзү бодунуң хуу үлегерин өскелерге көргүскен турарын чедип алыр ужурлуг.

СЭКП Тыва обкомунуң бо чылдың февральда болуп эрткен IV пленумунуң материалдарында «торүүр хойларны, хураганнарны эки чемгерер талазы-биле бүгү хемчеглерни алыры, чаш малдың үчүдүн шын тургузары.., зоотехниктиг болгаш ветеринарлыг дуза чедирери-биле коданнарга специалистерни быжыглаары чугула» деп айыткан. Бо сорулганы удуртулга болдургаш, арткан мал чемин камныг чарыгдан тургаш, кыштаглаашкынның сөөлгү хонуктарын чедишкиннинг эрттирер ужурлуг бис.

Г. ТУЛУСОЕВ.

СЭКП Тыва обкомунуң көдээ ажыл-агый килдизиниң инструктору.

Социалистиг чарыш экраны

ЧАРЫШ-ЧОГААДЫКЧЫ КҮШ

1977 Март № 3 (39)

Чарыш чорудулгазында чүгле мурнакчылар, тиилекчилер эвес, харын хожудап турарлар-даа илереп келир. Ынчангаш чарыш четпестерни чайладырынга, „ниити көдүрлүүшкүнү дүргедедир дээш хожудап турар участоктарны өрү тырттарынче күштерни мөөңнээринге дузалап турар.

(ССРЭ-ниң профессионалдар эвилелдериниң XVI съездизинге СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневтиң чугаазындан).

ЯНЗЫ-БҮРҮ ХЕВИРЛЕРНИ АЖЫГЛАВЫШААН

Онгу беш чылдың ийиги чылының планныг онаалдаларын Кызылдың даараныдга фабриказында платьелер даараар цехтиң даараныкчызы Р. Сумба хуусаа бетинде күүсеткеш, ам 1978 чылдың майның үлүүнде ажылдап турар. Күш-ажылчы алдар орденниң III чергезинин эдилекчизи, беш чылды үш чылда күүседирин хүлээнген коммунист Р. Сумба ажылдап олурда С. Феоктистов чурукка тырттырган.

Социалистиг чарыштыг калбак нептерелдиг, үреттүнелдиг кылдыр организастан, удуртур талазы-биле партия организацияларының хөй талалыг ажыл-чорудулгазының түнелинде бистиң районнуң чамдык күш-ажылчы коллективтери онгу беш чылдың бирги чылында эки түнелдерлиг болгулаан. «Октябрь 30 чылы» колхоз чарышка кереэлиг Ленин аттыг колхозтан болгаш өске-даа ажыл-агыйлардан эки ажылдааш, багай эвес көргүзүглүг болган. Колхоз күрүнеге дүк садар планын 100,3, эттинин—103,3, ону бүдүрерин — 138 хуу күүседип, төрүүр чүс баш малга онааштыр 97 хураганны, 93 анайны камгалап алган.

Бүдүрүлгениң ажыктыын болгаш ажылдың шынарын бедидер дээш, 1976 чылда улус ажыл-агыйының планныг онаалдаларын чедишкиниг күүседир дээш социалистиг чарышка тиилекчи болган «Искра» колхозка РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш ВЦСПС-тиң шилчиир Кызыл тугун тывыскан. Ол шаннал колхозтуң ажыл-ишчилерин күш-ажылче улам сорук киргеи.

Саар бир инекке онааштыр СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтуң Дөргүн СБФ-зи 2486 кг, «Большевик» совхозтуң Арыг-Бажы СБФ-зи 2050 кг сүттү саап, чарыштың мурнуку одуруунга кирген.

Районда шээр малдың чээрби ажыг бригадаларының аразында 1976 чылда социалистиг чарыштыг түнелинде «Октябрь 30 чылы» колхозтуң Сыын-Чүрээ (бригадири Б. Оңдар), «Алдан-Маадыр» совхозтуң Оргу-Шөл (бригадири К. Моңгуш), Чодураалыг-Сайыр (бригадири М. Мэкай-оол), СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтуң № 1 хойжу бригадазы (бригадири С. Кара-Сал), № 2 бригада (бригадири К. Моңгуш) төрүүр чүс хойдан-на 90—97 хураганны менди камгалап алган.

Ол чедишкиннер хамыктың мурнунда массаның күш-ажылчы болгаш политиктиг идепкейниң бедээнинин, планныг онаалдаларны күүседир дээш социалистиг чарышты калбартканының ачызында чедип алдыган.

Районнуң тус-тус ажыл-агыйлары аразында чарыштыг. Олар боттарының төлээлерин дамчыштыр социалистиг хүлээлгелериниң түнелин тускай негелдер өзугаар үндүрүп турар. Чарыштың бо хевирин тустус коллективтериниң, кижилериниң аразында база нептереткен. Оон түнелдерин ажыл-ишчилерге доктаамал дыңнадыры — социалистиг чарыштың дээштинин, массаның чогаадыкчы инициативазын, күш-ажылчы болгаш политиктиг идепкейин бедидериниң бир чугула талазы болу берген.

Планныг онаалдаларны, социалистиг хүлээлгелерни күүседири дээш кижи бүрүзүнүң харысалгазын бедидерин партия организациялары кичээнгейниң төвүнде тургускан. Бо чорук чарыштың дээштинин бедидеринге база салдарлыг. Мурнакчыларны шаңнаңмактаарының янзы-бүрү аргаларын ажыглап турар.

Социалистиг чарыштыг тиилекчизи болган ажыл-агыйга, бүдүрүлгеге, СБФ-зинге, хойжу бригадага тыпсыр шилчиир Кызыл туктарны партия райкому, райкүүском, профсвилел болгаш комсомол райкомнары тургускан. Күш-ажылчы алдарның туктарын тиилекчилерге алдар кылдыр көдүрүп, мурнакчыларны Хүндүлел самбызынга киирип турар.

Күш-ажылдың эң эки кижилерин алдаржыдарынче улуг кичээнгейни салбышаан, моральдыг болгаш материалдыг идиг бериишкиннериниң янзы-бүрү аргаларын ажыглап турар. Кижиниң шалыпчы күш-ажылын, кызымаккай чоруун чылыг сөстер-биле үнелеп, бүгү-ниитиниң хүндүткели-биле көөрү чарыштың тиилекчилериниң, оларның өг-бүлелериниң, эш-өөрүүнүң өөрүшкүзүн хайныктырганы билдингир. Эрткен чылын «Чыраа-Баны» совхозтуң дирекциязы, ында партия болгаш ажылчын комитеттери 310 мурнакчыларны шаңнаан. Оларның аразында Москвада Улус ажыл-агыйының чедишкиннериниң делегтезинче, Моол Арат Республикаже баар халас путёвкалар, хевистер, чадыглар ышкаш товар бараннар, ниитизи-биле 5 муң ажыг рубль түңүг шаңналдарны мурнакчыларга тывыскан. Мындыг чижектерни «Тыва», СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтардан көргүзүп болур.

«Алдан-Маадыр», «Сүт-Хөл» совхозтарда партия, профсвилел организациялары салбырлар, фермалар, бригадалар, тус-тус ажылчыннар ортузунда чарышты өй-шаанда түңнеп, ону ажыл-ишчилерге доктаамал дыңнадып, мурнакчыларга мактал-шаңналдар тыпсыын чогуур деннелде тургускан. Бо ажыл-агыйларда фермаларның, бригадаларның ай, квартал, чыл түңнелдерин чогуур өйүнде анализтен көрүп турар. Коллективте чарышты ниитизи-биле парткомнуң, көдээ Советтиң күүскомунуң, совхозтуң удуртукчуларының, специалистерниң күжү-биле түңнен көөрүп чурумчутканы таарымчалыг. Ында чарыштың айтырыгларын коллективтиг шиитпирлеп турар.

Коммунистерниң бүдүрүлгеге авангардчы ролюн күштелдирери — чарыштың дээштинин бедидеринге чугула үүл болур. Бо ажылды багай эвес тургусканындан «Алдан-Маадыр» совхозта 17 коммунист социалистиг хүлээлгелерин ажыр күүседкен. Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры коммунист Дажы-Намчал Ооржак «Дружба» деп бензохирээ, Чаңчаа Оңдар моол өг, Өктек-оол Моңгуш «ИЖ» мотоциклби-биле шаңнаткан. Мурнакчыларның үлегерин эдерин, элээн хөй хойжулар, саанчылар, трактористер, чолаачылар, комбайнерлер, суттатчылар эрткен чылын эки түңнелдерлиг ажылдаан. Ол ышкаш «Сүт-Хөл» совхозта 16 коммунист социалистиг чарыштың тиилекчилери болган.

Районнуң ажыл-агыйларында чарыштың дээштинин бедидер талазы-биле кылда чогуур ажылдар ам-даа хөй. Оон калбак нептерелдин, түңнелдерин доктаамал дениештирери, мурнакчы дуржулганы нептерелдин дээн ышкаш ажылдарны партия, профсвилел организациялары ам-даа кошкак шиитпирлеп турар. Оон уламындан районнуң көдээ ажыл-агыйында, бүдүрүлгелериндe ажылдың шынары, бүдүрүкчүлүү куду болуп артышаан. Ылаңгыя, чер ажылының культураазы чавыс, дүжүт чер албас. Малдан алыр продукция эвээш, алган социалистиг хүлээлгелерге ол дүүшпейн турар. Төрүүр инек бүрүзүнден чаш толду камгалап алыры дүвүрээзиннг байдалда. Ынчангаш партия организациялары бо четпестерни чайладып, чарышты организастаарын сайзыраңгайжыдар, дээштинин бедидерин чедип алыр дээш амдаа шудурту ажылдарны чорудар.

Улуг Октябрьның 60 чыл оюн төлептиг үткуурубиле районда дыка хөй коллективтер боттарының арга-курлавырларын санаан көргеш, бедиткен социалистиг хүлээлгелерин ап, чыл планын ноябрь 7-ге чедир күүседирин хүлээнгеп.

Бо чылын районнуң ажыл-ишчилери 3750 тонна эттти, 2625 тонна сүттү, 405 тонна дүктү күрүнеге садар. Төрүүр чүс баш малга онааштыр 30 анай, хураганны, 85 бызааны, 75 кулунну камгалап алыр, бир хойга онааштыр 1,9 кг дүктү кыргыыр.

Онгу беш чылдың ийиги чылында салдынган сорулгаларны күүседиринче ажыл-ишчилериң күжүн мобилизаставышаан, социалистиг чарышты үреттүнелдиг, дээштиг кылдыр организастап турган, чаа-чаа чедишкиннерни чедип алыр дээш партия организациялары ам-даа күженишкиннг ажылдаар үжүрлүг.

Т. САРЫГЛАР,
СЭКП Чөөн-Хемчик райкомунуң ийиги секретары.

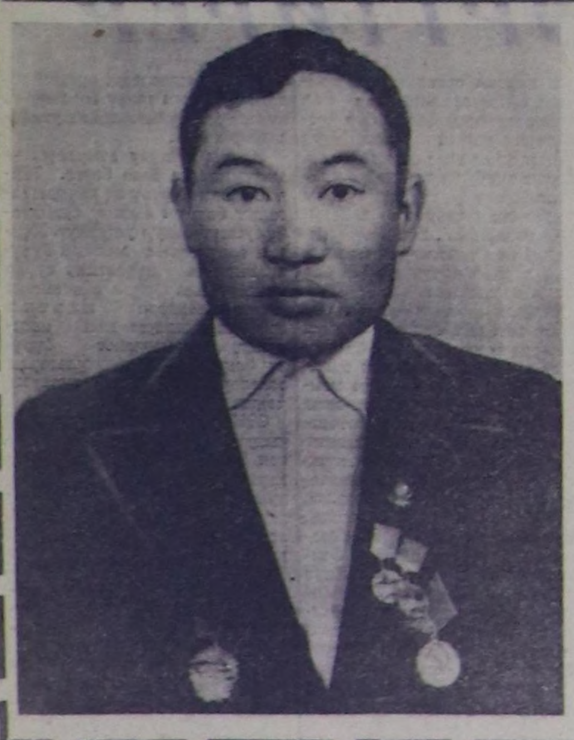

Өвүр районда «Коммунизмче орук» колхозтуң аныяк хойжузу Василий Моңгуш дуржулгалыг малчыннарның бирээзи. Ол эрткен чылын районнуң аныяк хойжуларының аразынга калбарган социалистиг чарышка тиилекчи болган.

ЧУРУКТА: хойжу Василий МОНГУШ.
А. МОНГУШТУҢ фотозу.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ ҮЛЕТПҮРҮ ФЕВРАЛЬДА

Февральда республиканың үлетпүр бүдүрүлгелери чамдык чедишкиннерни чедип алган. **Ниити продукция бүдүрериниң планы 104,3 хуу күүсеттинген азы 7897 муң рубльдиң продукциязы бүдүртүнген.** Продукция сайгарарының планы база ажыр күүсеттинген азы ниитизи-биле 8310 муң рубль түңүг продукция сайгартынган.

Бо чылдың баштайгы ийи айында пландан ажыр 23 муң тонна хөмүр-дашты казып тыпкан, 2,5 млн. квт. шак электроэнергияны, 2,3 муң кубометр чыып-эштээр демир-бетон кылыгларны, 3,3 муң кубометр дилиг материалдарын, 1,6 муң эжеш хөм идиктерни, 17 тонна саржагны, 502 тонна далганны, 212 тонна комбикорму бүдүрген.

«Каа-Хем» хөмүр-даш разрезтиң, сүт комбинадының, «Тыва септелге тудуг» трестиң тудуг кезектери кылыр заводунуң, автосептелге заводунуң, Тываның электри четкилериниң, «Тыва кобальт» комбинаттың, тараа продуктулар эргелелиниң коллективтери эрткен айда эки көргүзүглерни чедип алган.

Ынчалза-даа чамдык бүдүрүлгелер бар курлавырларны чедир ажыглавайн турар болгаш хожудаашкындан үнмейн келген.

Республиканың үлетпүрү эрткен ийи айда ниитизи-биле продукция бүдүрериниңдаа, ону сайгарарының-даа планын күүсеттпээн, азы 16 бүдүрүлге продукция сайгарарының 23 бүдүрүлге ниити продукция бүдүрериниң планын чедир күүсеттпээн. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң өзүлдезиниң планы 7,4 хуу чедир күүсеттинмээн, а эрткен чылдың ол үеэ-биле деннеэрге үк көргүзүг харын-даа 12 хуу күдүлаан. 25 бүдүрүлгелер күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң өзүлдезиниң планын күүсеттпээнинден ниитизи-биле 1,7 млн. рубльдин продукциязы чедир бердинмээн.

Бо чылдың бирги кварталының төнчүзүүге чедир санныг хонуктар арткан. Эрткен айларда хожудаашкыннарны чайлатпышаан, квартал планының күүселдезин чедип алыр дээш республиканың үлетпүр бүдүрүлгелериниң удуртукчулары, партия, профсвилел болгаш өске-даа хөй-ниити организациялары өлче чогуур кичээнгейни угландырары чугула.

ШАҢНАЛЫ—БОГБА

«Күш-ажылдың хостуу» совхозтуң хойжузу Доңгак Быыжак-оолович Мекпер-оол — үш чыл иштинде мал кадарын келгеш, оон баш санын өстүрүп, продуктулуг чоруун бедидер дээш кызымак ажылдаанының түнелинде салган сорулгазын чедишкиннг күүседип келген сорукчур ишчилериниң бирээзи.

Эвээш үеним дургузунда кадарчылап ажылдаан-даа болза, күш-ажылга кызымак, даанган ижинге харысалгалыг кижи боорга, совхоз дирекциязы Доңгак Быыжак-ооловичиге онгу беш чылдың бирги чылында төрүүр хой хүлээдип берген. Ол чылын малчынның ажыл-ишчи чоруу улам бадыткаттынып, төрүүр чүс баш хойдан 91 хураганны алгаш, социалистиг чарыштың тиилекчилериниң санына кирген болгаш богба-биле шаңнаткан.

Бо чылын Доңгак Мекпер-оолдун малының байдалы эки. Совхозтуң девискээринге хар улуг, соок дыызыг берге кыш болаа-даа, төрээн хой бүрүзүнден хураганны менди камгалап ап шыдаан.

Мурнакчы хойжу ССРЭ-ниң профсвилелдериниң XVI съездизинге СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневтиң чугаазын танышкаш, бо хүннерде улам шудургу ажылдап турар. Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл оюнга алдар болдуруп, төрүүр чүс хойга онааштыр 95 хураганны, бир баштан 3,6 кг дүктү кыргыыр деп бедиткен социалистиг хүлээлгени ол алган.

— Чоокта чаа СЭКП Тыва обкомунуң IV пленуму болуп эрткен болгай. Анда СЭКП ТК-ныг, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң бистиң республиканың бүдүрүкчү күштерин улам ынай комплекстиг хөгжүдер дугайында доктаалын чугаалашкан. Ол документтин таныжын көргеш, бистиң Тываны моон соңгаар хөгжүдер, сайзырадыр талазыбиле партияның болгаш чазактың ан чорудуп турар хемчегленнге улам сорук киргеш, ол улуг ада сагыш салыышкынга харыы кылдыр төрүүр чүс баш хойга онааштыр 100 хураган алыр деп бедиткен социалистиг хүлээлгени алдым.

Бо хүннерде оон көдээнинде төрүүр 389 хою ооланнаан. Малчын чүс баш хойга онааштыр 105 хураганны алган. Алган хүлээлгезин ол ажыр күүседип, соглээн сөзүн эвлээш, совхозтуң малчыннарының аразынга калбарган социалистиг чарышка тиилекчи болган. Чарыш салын ажылдаан эки Моңгуш Дагбаның көргүзүү аңаа четпээн.

Т. ОЧУР-ООЛ.

О л а р мурнунда:

- *„Каа-Хем“ разрез*
- *Кызылдың сайгарылга баазазы*
- *„Тыва кобальт“ комбинат*
- *Эөт комбинады*

О л а р хожудаашкында:

- «Тудуг кезектери» комбинат
- Районнар аразының «Сельхозтехника» каттыжыышкыны
- Тываның даг-дүгү арыглаар комбинады
- Кызылдың тууйбу заводу
- Техниктиг ажаалда станциязы
- Шуурмактың ыяш белеткээр пунктузу

ХООМАЙ БОЛБАС

Өвүр районнуң харылаа белдириниң ажыл-ишчилериниң аразында социалистиг чарышты эки организастаан. Ынчангаш харылаачылар бедик көргүзүглер дээш күш-ажылчы маргылдаанын маныы кошкатнайн, айның, квартаның планныг онаалдаларын ажыр болгаш доодур күүседирин чедип ап турарлар.

СЭКП Тыва обкомунуң IV пленумунуң материалдарын харылаачылар хаңызыбиле таныжып чугаалашкан. «Тыва АССР-ниң бүдүрүкчү күштерин улам ынай комплекстиг хөгжүдериниң хемчегленниң дугайында» СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалы амыдырал боттандырарының сорулгаларын пленумга чугаалашканын изин-биле үүлдүгүнүп, деткээннер. Коммунистиг партияның, Совет чазактың ада сагыш салыышкынының коллектив сеткилдиң хаңызындан өөрүшкүнү илередип, аңаа харыы кылдыр чүгле тергиин ажылдаар деп шиитпирлээн.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл оюн төлептиг үткуур дээш районнуң үлетпүр бүдүрүлгелериниң аразында социалистиг чарышка харылаа белдириниң коллективи идепкейлиг киржип, мурнакчыларны одуруунда кирген.

Коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары: телефонист-телеграфистер бригадири коммунист Куулар Намзытпаа, улуг оператор Елизавета Балдан, «Беш чылдың аныяк гвардейжизи» деп хөрек демдээнин эдилекчизи монтёр Данил Ооржак болгаш оон-даа өске мурнакчылар ажылышке кызымак, онаашкан ажылын эки шынарлыг кылдыр күүседип турарлар.

С. ЧАЖИН-ООЛ.

ШЫНАР—КОЛ КӨРГҮЗҮГ

Чоннуң хереглел барааннарын бүдүрериниң талазы-биле ажылды эжиждеринче кичээнгейни угландырарын СЭКП-ниң XXV съездизи онаалап айыткан. Ынчангаш экономиканың амгы үе-чадада кол айтырыгларының бирээзи—чоннуң хереглел барааннарын бүдүрериң көвүдедири, оон шынарын эжиждери боон турар. СЭКП ТК-ныг болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң 1976—1980 чылдарда чоннуң хереглел барааннарын бүдүрериң хөгжүдериниң болгаш оон шынарын эжиждериниң хемчегленниң дугайында доктаалы—ажылчы чоннуң негелдезин хандырар талазы-биле Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың ада сагыш салыышкынының хереги-дир.

Республиканың үлетпүр бүдүрүлгелериниң хөй-хөй коллективтери бараанны көвүдедир бүдүрер, оон шынарын эжиждер талазы-биле арга-дуржулгалыг. Ылаңгыя, продукциянын шынарын эжиждер талазыбиле соолгу чылдарда эвээш эвес ажылдар кылдынган.

Ындыг бүдүрүлгелериниң бирээзинге Кызылдың даараныдга фабриказы хамаарыыр.

1973 чылда амгы чаа корпусче көжүп кирип, чаа дериг-хереклелерни ажыглап эгелээни-биле холбаштыр, хептерни секциилер аайы-биле белүктел даараарын ында организастаан. Ында секция бүрүзүнде контролёрну бижилгаан.

Даараныдга фабриказының коллективи даараглыг хептерни шынардыг кылыр дээш саратов системазын ажыглап, ажылынга бедик көргүзүглерни чедип ап турар. Көскү агитацияны коллективте чогумчалыг ажыглап, цехтерде ону көрүштүг кылдыр аскылаан. Неделя бүрүзүнде «Шынар хүнүн» эрттирип, даараныг хептериниң шынарын аңаа сайгарып чугаалажып, даараазында неделяда сорулгаларын дугуржуп ап турарындан бо бүдүрүлгеде шынары багай продукция бүдүрер чорук чок болган. Чоннуң хереглел барааннарын кылын турар бүдүрүлгелерден дээди категорияның продукциязын бир-ле дугаарында Кызылдың даараныдга фабриказы бүдүргени таварыдга эвес.

Кызылдың алгы заводунда продукцияның шынарын эжиждеринче кичээнгейни доктаамал угландырып турар. Ында бүдүрүп турар хөм идиктериниң шынарын техниктиг хыналда килдиналданын 117-зинге продукцияны үрей кылган таварылгалар илерээн.

Үүрмектеп садар барааннар базаларынга болгаш складтарынга кылган 25 хыналданың 7-зинде, хоорайның садыг организациялармына кылган 230 хыналданың 53-үнде база-да продукцияны үрей кылганы илерээн. Ол дээрге бүгү кылдынган хыналданың 23 хуузу-дур.

Бедик шынарлыг продукция бүдүрери ажылды организастаанындан кол хамаарыыр. Ындыг ажылды үстүнде адаанывыс Кызылдың алгы заводунуң хөм ийик зылыр цехинде эки организастаа-даа, кидис ийик кылыр цехте ол четпес. Бир эвес зи хүннүк хыналп турарындан эрткен чылын чаңгыс-даа үрей кылыышкын болбаан.

Ынчалза-даа үлетпүр бүдүрүлгелерде байдал чаңгыс аай эвес. Ону күрсадыг инспекциязының чоруткан хыналдалары бадыткап турар.

Эрткен чылын 38 үлетпүр бүдүрүлгелерге хыналдаларны кылдывыс. 189 хыналдаларны материалдарны ажыглап турарында.

Эки шынарлыг продукция бүдүрер талазы-биле Кызылдың сүт заводу эрткен чылын эвээш эвес хемчегленнин ажылдап кылгаш. Сүттү ажылдап кылырының шугумукда ону арыглаар машиналарны тургускан.

Ынчалза-даа чамдык лаборатория ажылдакчыларының, мастерлериниң, технологтарының хынамча чогуудан чижеглел-техниктиг документацияның негелдеринге дүүшпес көргүзүглер бар болгулаар. Бо заводка эрткен чылын 381 тонна сүттүн 18 тонназын шынары багай дээш брактаан.

Кызылдың эөт комбинадында ол талазы-биле ажыл 1975 чылда кидис ийиктериниң хуузун үрей кылган болза, эрткен чылын ол сан 18 хуу четкен.

Чурт үлетпүрүнүк бажың хереклелери кылыр фабриказының бүдүрүп турар продукциязының шынары мурнунда чылдардан дээредевейн турар. Оон кол чылдагаанизары—мебель кылыларычың технологиязын сагывайн, шынары багай материалдарны ажыглап турарында.

Эки шынарлыг продукция бүдүрер талазы-биле Кызылдың сүт заводу эрткен чылын эвээш эвес хемчегленнин ажылдап кылган. Сүттү ажылдап кылырының шугумукда ону арыглаар машиналарны тургускан.

Ынчалза-даа чамдык лаборатория ажылдакчыларының, мастерлериниң, технологтарының хынамча чогуудан чижеглел-техниктиг документацияның негелдеринге дүүшпес көргүзүглер бар болгулаар. Бо заводка эрткен чылын 381 тонна сүттүн 18 тонназын шынары багай дээш брактаан.

Кызылдың эөт комбинадында ол талазы-биле ажыл база чогуур негелдеге четпес, эөтти ажылдап кылырының технологтут болгаш санитарлыг байдалы багаз, эрткен чылгы хыналдадан 6 тонна колбаса кылыгларын үрей кылдынган. Эөт продуктуларының өртээн садыгларже улгаттырып чоруганындан эрткен чылын 14 муң ажыг рубльди чондан артыкка алганы илерээн.

Кызылдың хлеб заводунга эрткен чылын хыналдага кирген 192 тонна хлеб болгаш булочка кылыгларының 11 тонназын шынары багай дээш брактаан, а эрткен чылын ындыг продукцияның бо заводка хуузу 3,5 болган (РСФСР-де 1,9 хуу).

Чоннга хереглел барааннарын бүдүрүлгелерден хүлээп ап турар садыг черлериниң ажылдакчыларының эргелеэлгези улуг: бараанналарның шынарын хынаар, ассортиментизиң коор, садыгны бараан-биле саадал чокка хандырарын чедип алыр. Ынчалза-даа садыг четкилериниң шынары багай продукция чорудуп турарлар-биле ажылды чогуур негелдеге чедир чорутпайн турарын үстүнде чижектер көргүзүп турар-дыр.

Ол ажылды дарый эжиждип, чонну бедик шынарлыг барааннар-биле хандырары — хүнүүк чугула айтырыгларының бирээзи.

Г. БАЛАКИНА,
Республиканың садыг инспекциязының эргелединин начальниги.

ЧАРЫШТЫҢ ТИИЛЕКЧИЛЕРИНДЕ

Бүдүрүлгениң ажыктыын болгаш ажылдың шынарын бедидери, 1976 чылдың улус ажылагый планын чедиишкинниг күүседири дээш Бүгү-эвилелдиң социалистиг чарыжының түкнелдери-биле Ленинградтың Ленин база Октябрь Революциязы орденнерлиг «Красногвардеец» бүдүрүлге-каттыжыышкынын тиилекчи деп саналан болгаш СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның шилчиир Кызыл тугу-биле шаңнаан.

Ол бүдүрүлгеде күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү өскен, бараанныг продукция бүдүрериниң хемчээли 10 ажыг хуу улгаткан. Бүдүрүлгени техника талазы-биле чаарты дериир дээш хажык чок чорудуп турар ажыл ажаа идигки берген.

Каттыжыышкынның продукциязы — амгы үениң медицина техниказы—бистиң чуртувуста база даштыкыда улуг хереглелдиг болуп турар. Невада хоорайның фирмазы медицинаның янзы-бүрү тос угланыышкынының талазы-биле үш чүс ажыг аттыг кылыгларны үндүрүп турар.

ЧУРУКТА: (солагай талазындан) бригадирдагдыныкчы П. П. Савченко, бригадирлер Н. А. Котович, Н. М. Жуков, электроннуг медицина аппаратуразының цегинде партия бюрозунуң секретары Н. А. Новиков, радиомонтажчы-дагдыныкчы З. А. Агейкова, радиомонтажчылар бригадири З. Б. Иванова.

Ю. БЕЛИНСКИЙНИҢ фотозу.

Төрээн чуртка, күш-ажылга гимн

ССРЭ-ниң профэвилелдериниң XVI съездизиниң делегаттарынга болгаш аалчыларынга концерт

ССРЭ-ниң профэвилелдериниң XVI съездизиниң делегаттарынга болгаш аалчыларынга март 24-те болган концерт ленинчи иэртиигга, бистиң улуг Төрөөн чуртувуска, чогаадымчы болгаш тургузукчу совет улуска улуг алдаржыдыышкын болган. Кремльдиг Съездилер ордузунга эвилелдешкен бүгү республикалардан келген хөй национальдыг бот-тывынгыр уран чүүлдүн киржикчилери чогаадыкчы рапортун кылып, оюн көргүскен.

Аалчылар олурар черге эштер Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, Д. Ф. Кулаков, Д. Ф. Устинов, П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, Я. П. Рябов олар кеступ келирге чыылганнар туруп келгеш, дингирттиг, үр адыш часкаанкыылары-биле уткаанар.

Концерт хостуг күш-ажылга, өөрүшкүге, совет кижилерни коммунизмнин тиилелгезинче баштап чоруур мерген партиилга тураскаган уран-чечен кирилде-биле эгелээн. СЭКП-ниң XXV съездизиниң ажылынын тоогуулуг хүннериниң дугайын кинокадрлар сагындырган.

Улуг Октябрьның 60 чылында совет кижилериниң күш-ажылчы маадырлыг чоруктарынын, ажыл-херектериниң болгаш чүткүлдериниң киитиин-биле тургустунган найыралдың дугайын «Өңдүр улуг ажылчын ацы» деп ыр композициязы база «Тургузукчулар» деп хореография оюну көргүскен. Оларны бот-тывынгыр артистер—Донецкиниң шахтёрлары болгаш Дончда-Ростовтуң энергетиктери, Сургуттуң нефть тывыкчылары база Саян-Шушенск ГЭС-тиң тудугжулары күүсеткеннер.

Хей миллион сонуургалдыг артистер ажылчы хонгарының уран-чечен бот-тывынгыр чогаадылгазының Бүгү-эвилел фестивалында киришкен. Съездилер ордузунуң сценазынга оюн көргүзер аддар ол хүн оларның эң дээрелериниг таварышкан. Советтер чуртунуң тоогуунуң алдарлыг чадаларының дугайын чугаалап турар бир хевириин уран-чечен дуржулга солчулгазынга олар киришкеннер. Маадырлыг алдан чылды «Пролетариаттың марыжы» деп плакатка, «Оптимистиг трагедия» деп операдан үзүидүте, «Черге амыдырал дээш» деп хореографтыг поэмага, «Тиилелгениң хүнү», «Изиг металл дугайында» деп ырларга көргүскен.

Кремльдиг Съездилер ордузунуң сценазынга Челябинскиниң, Караганданың, Свердловскиниң, Ленинградтың, Петрозаводскиниң ажылчыларының бот-тывынгыр коллективтери, Москваның, Ярославльдың, Пермьниң студентилери болгаш башкылары оюн көргүскеннер.

Аңы-дуңмалыышкы он беш республикаларың чогаадыкчы коллективтериниң оюну уттундурбас боолу артып калган. Россия Федерациязының толээлекчилери — Ленинградтың профессионал-техниктиг училищелериниң өөренікчилериниң, Кубаньның колхозчуларының, Оренбургтуң металлургтарының күүсеткени «Алдын кызыл-тас» деп ыр-хореографтыг оюнуның аялгазы оза солун болган. Днепропетровскиниң Петровский аттыг металлургия заводунуң мурнакчы ажыл-ишчилери, Социалистиг Күш-ажылдың Маадырлары П. Ковальский болгаш П. Махотв боттарының эштери-биле кады «Кан эвилдирикчилер» деп шиидеп үүүндүү көргүскеннер. Казахстандан келген «Айгүль» ансамбльдиг, Литаадан келген кодээ капелланың, Армениядан болгаш Латвиядан келген танцы ансамбльдериниг, улустуң хөгүм херекселдериниг молдав оркестриниг оюнары улусчу талазыларын байлаан көргүскен.

Ховей остүрүкчүлериниг маадырлыг күш-ажылынга тураскаатканы хореографтыг композицияны Узбекистанның, Азербайджанның, Киргизиянның, Таджикистанның, Туркменияның танцы коллективтериниг киржикчилери уран чүүлдүн болгаш найыралдың эстафетазын хүлээп ап, көргүскеннер.

Концерттиг киржикчилериниг арезында «Кашпагайлардың болгаш дидимнериниг ареназы» деп композицияны өске артистер-биле кады көргүскен. Белоруссияның Новополоцк хоорайындан келген нефть тывыкчылары база бар.

Грузин ССР-ниг улуг наңылгаларының ыр болгаш таңцының абхаз ансамблин зал адыш чыскаашыны-биле уткаан. Ол ансамбльдиг эң аныяк күүсеткичизи 72 хардыг, а эң улуу—105 хардыг. СЭКП-ниг XXV съездизиниг делегады, эстон тракторист Э. Рыымның ог-булезиниг улустуң аялгатының ансамбли болунуң оюну-биле көрүкчүлерни оорткен.

Концерттиг түкнелинде «Төрөөн чуруттан артык үнелиг чүве чок» деп ыр чаңчылының үнгеп.

Концерттиг дирижёру болгаш хогүм талазы-биле удуртукчузу Н. Калинин, кол режиссёр Д. Тихомиров, кол чурукчу И. Севастьянов, кол хормейстер В. Соколов бот-тывынгыр артистериниг чедиишкиниг үлешкеннер.

(СЭТА).

«ШЫНГА» чаалаар

КОМСОМОЛЧУ ХОЙЖУ

«Кара-Хөл» колхозтуң комсомол комитеди мал ажылынче аныяктарны эвилелдеп турар. Дыка хөй аныяктар ам хой, өшкү, инек, сарлык кадарып, боттарының ажылижинге мактадып турар.

Кара-Хөлдүң бажында бир кыштагга чедип келдивис.

— Мында бистиң аныяк хойжуларыаыс кыштап турар—деп, бригадир меңээ таныштырды.

Хөлдүң бажы—дээскиндир арга-ыяш бүргээн, тайга эдээ, чурумалдыг чер. Ында чурттап, колхозтуң хоюн кадарып турар аныяк хойжу кыс Хомушку Алдын-кыс хураган кажаазының иштинде чаш хураганнарны чемгерип тур.

Оон ажыл-ижи-биле таныжып көрдүвүс. Ада-иези малчын, оларга үргүлүү сакманщиктеп турган ийи чыл мурнунда ацы ег-бүле тудуп, ада-иезиниң хураганын хүлээп алган. Эрткен чылын олар дунгуш хойдан чүс хойга онааштыр 79 хураганны камгалап алганнар. Ам аныяк хойжулар чүс башка онааштыр 90-дан эвээш эвес хураган камгалап алырын хүлээнген, кызыман ажылдап турар. Оларның коданында 102 хой төрээн, оларның чаш төлү шупту ончаменди. Мал чеми четчир.

Комсомолчу кадарчылар улуг Октябрьның 60 чыл оюн төлептиг уткуур дээш бүгү бергелерни ажып эртип, эрес-соруктуг ажылдап турар.

Х. МОНГУШ.

СЕРГЕЗИ АМ-ДААА С Е М И С

Күш-ажылдың Кызыл Тук орденниг «Сүт-Хөл» совхозтуң хоочун малчыны Хурал-оол Бадыкаевич Монгуш ниитиниң малын чээрби чыл дүргүлүнде хорамча чокка кадарып, оон баш санын өстүрүп, продуктулуг чоруун бедидип келген. Бо үениң дургузунда ол доктаамал өшкү кадарып, төрүүр чүс баш өшкүге онааштыр 90—103 анайны ап келген.

Амгы үеде ол үш чүс ажыг баш хунан серге кадарып турар. Оон малдаан бо сергелериниң күжү ыыырак, денгилдези эки. Онгу беш чылдың ийиги чылында бир сергеден ол барык 700 грамм дүктү кыргып алыр деп бедиткен социалистиг хүлээлгени алган. Чайгы үеде 10 тонна сигенни кезип, 5 тонна өдекти бөлүп, кыштаанын септелгеин октябрьда бүрүн доозар, а кол-ла сорулга—келир чылдың кыштаглаашкынын бо чылдыындан-даа эки байдалдыг эрттирер деп, ол амдыгааштан аазап турар. Хурал-оол Бадыкаевич бодунун күш-ажылын Улуг Октябрьның 60 чылынга тураскааткан.

Т. САНДЮ.

Чөөн-Хемчик.

ХУРАГАННАРЫ МЕНДИ

Онгу беш чылдың ийиги чылында шээр малдың чаш төлүн менди камгалап алыр дээш, Улуг-Хемде «Улуг-Хаа» совхозтуң Көк-Чыраа салбырының малчыннары бүгү-ле хемчегларни ап турардар. 18 кодан шээр мал хүр кыштаан. Төрүүр дерт муң хире хойнуң хой кезин оолдапкан, хураганнар менди. Хойжулар Кыргыс Чамбал, Ховалыг Каадыр-оол, Ымбуу Конгар-оол кызымак ажылдап тургаш, төрээн хойларның хураганнарын чаңгыс баш-даа хоратпаан.

Б. КЫРГЫС.

ЫРАККЫ КЫШТАГЖЕ

Саглының Ооначы — Өөвр районнуң «Кызыл тук» колхозунда эң ырак аалдыг малчыннарның чурттап турар черлериниң бирээзи. Ында хоочун сарлык кадарчызы, коммунист К. Санчы-Бидип, аныяк сарлыкчы Д. Очур-оол олар бо делгем девискээрлиг, кадар оттуг черге он ажыг чыл иштинде кожа-хелбээ кыштап, ниитиниг малын өстүрүп, эрес-кежээ ажылдап турар.

Кадыр-берт мээстер-биле кажааланган сарлыкчыларның аал-ораны суур төвүнден сезен километр хире ырак. Ынаар эрткен субботага чедир чугле эттың дузазы-биле аргыжып турган болза, олче машинатехниканың баштайғы оруун тракторист О. Хөлчүк-оол изээн.

Бода мал бригадири А. Саая, ол-ла бригаданың мал эмчизи С. Көк-оол малчыннарга эргежок чугула үүлдерни О. Хөлчүк-оолдуң башкарганы ДТ-75 трактоРунга үүдүрүп алгаш, сарлыкчыларның аалынга чедирип бергеннер.

С. КУУЛАР.

Ш Е Ф Д У З А З Ы

Эрткен кыш, ылангыя малчыннарга берге шылгалда белгеи. Ынчалза-даа ниитиниң малын кыштан хүр ажырар дээш Өөвр районнуң «Кызыл тук» колхозунуң механизаторлары, контора ажылдакчылары, суурнуң чурттакчылары ыраккы коданнарга дыштаныр хүннерде шеф дузазыг көргүзүп, кажаа-хораа көржени көнтаржырынга белгаш өске-даа ажылдарны кылып келген.

Олар чоокта чаа Хорумнуг-Ойже баар машина оруун септеп, көзүргай даштарны эмгелей салып, онгул-чиигил черлерни дескилештирип, күжениинкиниг ажылдаан. Ол хүн соок хат дүвүлендир шуурганнап хүнзезе-даа, малчын аалдарже орукту үндүрүп, аштаан. Комсомолчу кыс Екатерина Иргит, почтачы-кырган Сарыг Ооржак болгаш оскелернин-даа эрес-кежээзин шефчилер мактаан.

К. СОВЕТ-ООЛ.

ДЕЛЕГЕЙ БО ХҮННЕРДЕ

Тайбың болгаш кижиниң аас-кежии дээш

ССРЭ-ниң профессионалдар эвилелдериниң XVI съездизинге СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневтиң чугаазы бүгү делегейде күрүне ажылдакчыларының, хөй-ниитиниң болгаш парлалганың улуг кичээнгейин хаара туткан. Бистиң планетавыстың эрзы-бүрү кезектеринден кээп турар хөй санныг үнелээшкиннерде Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүненің улустуң чаагай чоруунуң дугайында сагыш салыышкыны биле ССРЭ-ниң бүгү делегейге тайбыңны болгаш айыыл чок чорукту быжыглаар дээш демиселиниң аразында чарылбас харылзаазын онзалап демделээн.

● ПРАГА. СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының чугаазы Совет Эвилелиниң иштики болгаш даштыкы политиказы ажылчын ацының, күш-ажылчы кижиниң эрге-ажыктарын илередип турарын база катан бадыткаан деп, чехословак «Руде право» мурнуку үүүлде айытқан. Информацияның америк болгаш барын үүктүү өске-даа херекселдериниг тарадып турары совет «шериг айыылынга» хамаарыштыр чорудуп турар хоп-меге кампанияны Леонид Ильич Брежнев шиитирлиг-биле сойгалап илереткен деп, солун бижээн. Кызыгаар чок антисоветтиг меге үүүдер совет-америк харылзааларын экижидериге болгаш хөгжүдериге шаптыктап турар деп, ол көргүскен. Ол харылзааларга хора чедирип турар өске факторларга америк албан-дужаалдыг болүктериниң Совет Эвилелиниң иштики херектериге холгаарлап киржир дээн дорт оралдажыышкынызы хамааржыр.

● ВАРШАВА. Эш Л. И. Брежневтиң чугаа бүрүзү чавырлыышкын чорудулгазын быыкыгларынга болгаш делегейниң калбак болгаш кайызыга-даа ажыктыг кады ажылдажылганы хөгжүдериге хамаарышкан чогаадыкчы түүнелдериг болгаш чаа саналдарлыг болур деп, «Трибуна люду» солун демделээн.

Профэвилелдер съездизинге Л. И. Брежневтиң чугаазы СЭКП-ниң XXIV съездизинге хүлээп аздыныган болгаш XXV съездиге хөгжүттүнген Тайбыңның программазын Совет Эвилелиниң канчаар чайгылыш чокка боттандырып турарының база бир бадыткалы болур. Делегей политиказының чугула айтырыгларының талазы-биле ССРЭ-ниң туруштарының тодаргайын болгаш принципиалдыын онзалап демделээр ужурлуг. Оон туружунуң үндезинде амгы үениң парын чорудулгаларының болгаш болуушкунларының хаызын боттуу-биле билири болгаш реализм туруп турар.

● УЛАН-БАТОР. «Үнен» солун мынча деп бижээн: «Бодунуң медерелдиг бүгү амыдыралын кижиниң аас-кежии, делегейниң бүгү улустарының чаагай чоруу дээш демиселге бараан болдурган, моол улустуң чоок өөнүү Л. И. Брежневтиң чугаазын бистиң чуртувуста изин-биле хүлээп алган. Республиканың ажылчы чоннары ону делегей пролетариадының революстуг демиселиниң улам ыңай программазы кылдыр хүлээп көргеннер». Делегейниң ийиги дайынының аар-берге үржүктарын чедиишкинин-биле ажып эртки болгаш амгы үеде тайбың аас-кежиктиг амыдыралды тудуп турар күш-ажылга ынакшылдыг совет улус бүгү делегейге бижиг тайбыны тургузар дээш бүгү чүүлдерни кылырынга белеин бо хүн бүгү ылапета база катан бүүреп көрген деп, солун айытқан.

● НЬЮ-ЙОРК. Совет-америк харылзааларының амгы байдалынга, чижээлээргe, АКШ-тың чаа администрациязының «кижиниң эргелериниң дугайында» деп адаар айтырыг талазы-биле Совет Эвилелиниг хамаарыштыр угланыышкынынга Л. И. Брежневтиң берген үнелелии америк парлалга онзалап көргеи. ССРЭ-ниң иштики херектериниг холгаарлап киржириниг угланыышкынынга шиитпирлиг ойтур шаныышкынны бергени-биле кады СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары совет-америк харылзааларны экижидериниг шаптыктавайн, Владивостокка чедип алган дугуржуушкунуңуң үндезинниг чепсекти кызыгаарлаар талазы-биле чугаалажышкынларны чоруткан.

● ВАШИНГТОН. СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының чугаазында «элээн каш чугула айтырыгларның талазы-биле совет турушту тайылбырлаан» болгаш Вашингтон «ол айтырыгларны делегеренгейи-биле чугаалажын көөр деп турар» дээрзин үүдүрүүр-биле деткип турар деп, Т. Живков чугаалаан. Бүгү делегейде тайбыңның кол челенгиижи, делегейниң революстуг чорудулгазының үндезин шимчедикчи күжү — социалистиг лагерьниң бүгү чурттары-биле найыралды база кады ажылдажылганы Болгар Улус Республика моон соңгаар-даа быжыглаар апаар.

Митингге П. М. Машеров база чүве чугаалаан. СЭКП-ниң болгаш ССРЭ-ниң адрезинге чаагай сөстер дээш, республиканың удуртукчуларынга, бүгү болгар улуска ол изин-биле өөрүп четтирген болгаш совет база болгар улустарының ақы-дуңма харылзаалары моон соңгаар-даа быжыгар болгаш хөгжүүр дээрзинге бүүрелин илереткен.

ССРЭ-ниң туружун чүүлдүгзүнүп, деткип тур бис

СОФИЯ. (СЭТА). Софияның металл кезер станоктар заводунга болгар-совет найыралдың митингиин болган. БКП ТК-ның Бирги секретары, БУР-ның Күрүне Чөвүлелиниң Даргазы Т. Живков, найыралдың аян-чоруун кылып БУР-да чеде берген СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, Белоруссияның Компартия ТК-зының бирги секретары П. М. Машеров болгаш өске-даа белорус аалчылар ол митингге киришкен.

Белорус улустуң нүүрүнде, совет улустуң нүүрүнде кезээде-ле ынанын болур эштерлиг болгаш ақы-дуңмаларлыг болуп турарывыс-биле бистер, болгарлар, аас-кежиктиг болуп турар бис, ынчаарга бистиң ол эштеривис болгаш ақы-дуңмаларывыс биске база-ла кезээде ынанып болурлар деп, Т. Живков митингге бодунуң чугаазында медеглээн.

Ам Болгарияның бүгү-ле политиктиг, хөй-ниити болгаш күш-ажылчы амыдыралы Улуг Октябрьның 60 чыл оюнга белеткелдиг дозунунуң адаа-биле эртип турар деп, Т. Живков уламчылаан. Кижи төрелгетен тайбыңның байдалдарында чурттап турары, делегейниң чаа дайынының кыжаныы чоорту чайлаттынып турары болгаш күрүнелер аразында тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынның база кады ажылдажылганың үндезин-сууру тургустунуп турары хамыктың мурнунда Совет Эвилелиниң ачы-хавыязы-дыр. СЭКП-ниң XXIV съездизиниң ажылдап кылганы болгаш XXV съездизиниң улам-на ханылатканы Тайбың программазы ленинчи парлараның болгаш совет улустуң тура-соруунуң чайынанчак илерээшкини болган.

Шынчы ленинчи, тайбың дээш демиселдиг стратегия болгаш организакчызы, кайгамчыктыг политиктиг болгаш күрүне ажылдакчызы Леонид Ильич Брежневтиң чайынанчак бүдүш-шынары соңгу он чыл дургузунда делегей харылзааларының ареназынга, бүгү кижи төрелгетениң карааңга козуадур илерээн деп, Т. Живков онзалап демделээн.

Совет профэвилелдериниг съездизиниг киржикчилериниг мурнунга эш Л. И. Брежневтиң чугаазын бистер шуптувус дыңнаан болгаш ону солуннардан номчаан бис. Совет чурттуң партия болгаш күрүне удуртукчузу бодунуң ол чугаазында делегей байдалының ойу келген айтырыгларын бодунга шынар болур принципиалдыы-биле, тодаргайы-биле болгаш бүүрелдиг-биле тодараткан болгаш анализтээн, соок дайынның база антикоммунизмниг сурааалчыларынга төлептиг харыны берген. бүгү делегейге тайбыңны быжыглаары дээш хажык чок демисежир дээн Совет Эвилелиниг тура-соруун илергейлээн.

Эш Л. И. Брежневтиң тайылбырлаашы Совет Эвилелиниг туружун, херек кырында боттуг, ханы гуманизм-биле болгаш бүүрелдиг чорук-биле сиңиккен турушту бистиг партиивыс, бистиг улузувус изин-биле чүүлдүгүнүп база бодунуң-биле деткип турар деп, Т. Живков чугаалаан. Бүгү делегейде тайбыңның кол челенгиижи, делегейниң революстуг чорудулгазының үндезин шимчедикчи күжү — социалистиг лагерьниг бүгү чурттары-биле найыралды база кады ажылдажылганы Болгар Улус Республика моон соңгаар-даа быжыглаар апаар.

Митингге П. М. Машеров база чүве чугаалаан. СЭКП-ниг болгаш ССРЭ-ниг адрезинге чаагай сөстер дээш, республиканың удуртукчуларынга, бүгү болгар улуска ол изин-биле өөрүп четтирген болгаш совет база болгар улустарының ақы-дуңма харылзаалары моон соңгаар-даа быжыгар болгаш хөгжүүр дээрзинге бүүрелин илереткен.

Индияның чаа премьер-министри

ДЕЛИ. (СЭТА). Индияның президентизиниң хүлээлгезин күүседип турар Б. Д. Джатти Индияның чаа премьер-министри кылдыр Морарджи Десаинни дангыраан бердиргеп. Оон мурнунда Индияга парламент соңгулдаларынга тиилелгени чедип алган Джаната партияның болүүнүң чөвүлел хуралынга М. Десаини ол бөлүктүң парламент фракциязының баштыңы кылдыр соңгаан турган, ол чорук конституция өзугаар чазакты турузар эргени аңаа берген.

Морарджи Десаи 1896 чылда төрүттүнгеп. 30 чылдарның эгезинде Махатма Гандиниң эгелеп үндүртүгени «хамаатты чагыртпас чоруктуң шимчээшкининге каттышкан. М. Десаи ол-ла үеде Индий национал конгресс партиягa кирген. Ол Индияның национал хамаарышпас чоруу дээш демиселге киржип турган. Чазакка элээн хөй эрге-дужаалдарны эзлеп келген. 1969 чылда партияның чарлырынга чедир М. Десаи премьер-министрниг оралакчызы болгаш сан министри турган. Оон соонда чылдарда ол ИНК-даи чарлып үнген Конгресс организациязы партияның баштыңнарының бирээзи болуп келген. 1977 чылдың январьда оппозициялыг партияларның Джаната парти болүүн тургускаанының соонда М. Десаи оон даргазының эрге-дужаалын эзлээн.

Информация агентилелдери Кыдатта шаажылалдар дугайында

ПАРИЖ. (СЭТА). Пекинден Франс Пресс агентилелдиг корреспондентизиниг дамчытканы-биле алырга, Хубэй можунуң код хоорайы Уханьга чораан кижилер аңаа политиктиг болгаш кеземче херектерге буруулуг деп саналтырган тос кижини олүрүп шииткен деп дыңнатканнар.

Гонгонгадан Франс Пресс агентилелдиг өске корреспондентизиниг дыңнатканы-биле алырга, Фуцаянь деп Чоопкыдат можуга КПК-ның можу организацияларының албан-дужаалдыг 20 ажыг кижини шаажылап олүрген. Оларны Цзян Цинциг—Мао Цзэдуниуң кадайының болгаш дужүрткен «дөрттүң бөлүүнүң» өске үш кежигүннериниң талалакчылары бооп чораан деп санап турар.

Шанхайның кудумчуларында хоорай судунун шииткени 53 кижиниг адын чыскаан бижээн албанның дыңнадыгларын азын каан деп, Рейдерниг Пекинде корреспондентизиниг телеграммазында айытқан. Оларның 26-зын доп-дораан шаажылап олүрер деп дужаагаи. Ол кижилерниг чамдыызын «дөрттүң бөлүүнө» шүгүмчүлээриниг кампаниязынга шаптыктап турган, өскелериг — бижик-билиглиг аныяктарны кодээ черлерже болгаш Кыдаттың кыдыг районнарынче доктаамал чурттаары-биле чорударынга удурланып турган дээш буруудаткан деп дыңнадыгда бижээн.

КУР-нуң өске-даа хоорайларынга шаажылалдар база болгулаан.

Франс Пресс агентилелдиг корреспондентизиниг дыңнатканы-биле алырга, ийзы-бүрү хоорайларының кудумчуларынга оларның кылган кем-буруулуг херектерин санап каан бижиктерни хоректеринде азын каан хоругдаттырганнарны өөрткен чүк машиналарын хөй катан көрген бис деп, Кыдатка чораан кижилер чугаалаан. Корреспондентиниг чугаазы-биле алырга, хоругдаттырганнарны ажыы-биле көргүзер чорук болза улусту коргудар сорулга-биле чорудуп турар хемчегларниг чамдыызы болур.

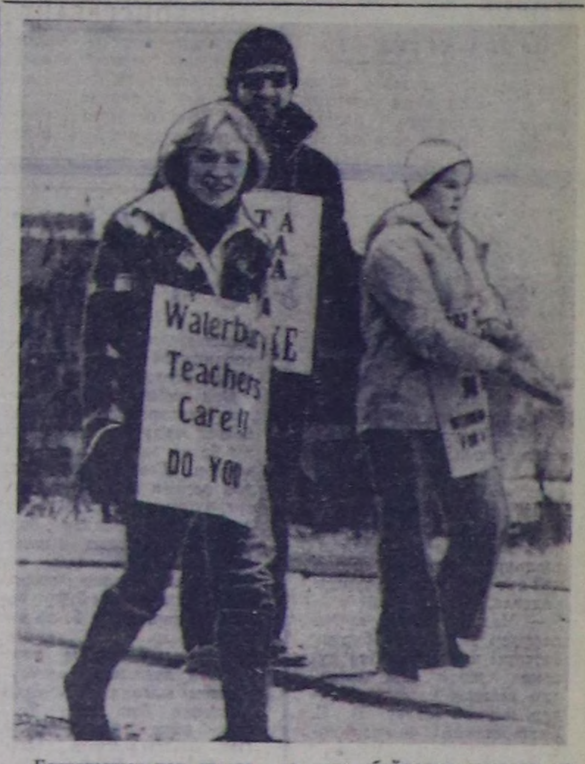

Боттарының кол эргелерин дээш америк ажылчы чоннар чидиг демиселди чорудуп турар. Соңгу 40 чылдың дургузунда болган эн-не ханы экономиктиг кризистиг түнелинде ажыл чок чорук улуу-биле өскен, ортектериниг өскеаал чокка озуп турарының ужурунда хөй миллион ажыл-ишчилериниг амыдырал децпели кудулаан ындыг байдалда демисел оза калбак хемчээлдиг болу берген.

ЧУРУКТА: Коннектикут штаттың ажыл сокеаткан башкыларының доскуулу. Олар күш-ажылдың болгаш амыдыралдың байдалын экижидерин баш удур көрүп турар чаа керээни чарарын чедип алыр дээш демисежин турарлар.

АП—СЭТА-ның фотозу.

Үе-биле үннеш

Улусчу театрларың болгаш шин коллективтериниң республика көрүлдезиниң эртип турары — Улуг Октябрьның 60 чылынга уткуштур урап үүлүдүң база бир байырлалы. Баштайгы хүнде Туранның, Сарыг-Септиң, Кызыл хоорайның культура киллизиниң, «Геолог» Культура бажыңының, чанында улусчу театрлары болгаш Кызыл районнуң шин коллективи сценаның шылгалдазын эрткен. Ук коллективтериниң оюнунга хамаарыштыр кыска-биле чугаалаарга мындыг. Бирги хүнде ойнаан боттывынгыр артистериниң репертуарлары үе-биле үннеш, дидим шилилгелерлиг, дериг-каастал газы шиник. Бо чорук театр уран үүлүнүң бистиң республикада чечектелип олурарын херечилээр. Ам көрүлдениң жюризиниң шиитпирининге доктаап көрейн.

Туранның улусчу театры А. Вампиловтуң «Эрткен чайын Чулымекиге» деп психологтуг драмазын ойнаан. А. Вампиловтуң шиилери төп театларда сурагжып турар болгай. Туранчыларның бо шиини шилип алганы — дидим болгаш боттарының мергежилин улам сайзырадыр дээнин дорт өөгленип турар. Ниитизи-биле режиссёр Татьяна Верещагина бодунуң мурнунга салдынган сорулганы күүседип шыдаан. Шиниң шимелде-каастал газынга жюри беш демдекти бир үн-биле салган. Артистериниң оюну, идик-хеп, режиссура, ансамбль талазы-биле толептиг дорттерни чаалап алган. Эң эки артисчи күүселдеге боттывынгыр артистер М. Оюн, Т. Верещагина, М. Иванов оларны демдеглээн. Ынчалгаш туранчылар баштайгы хүнүң тилекчилериниге саналтырган.

Кызыл районнуң бот-тывынгыр артистери С. Пюрбюнуң «Кожалар» деп чаңгыс көжеге комедиязын бараалгаткан. Ук коллектив беш балдыг демдек талазы-биле туранчылар-биле деңнелип, чижин үнген. «Кожаларны» ойнаан артистерден Опал Шулуу, Чадамба Ооржак, Зоя Айыжы, Өпер-оол Кара-Сал бедик мергежилче өзүп олурарын көргүскен. Артистериниң ойнап турарының темпизи дүрген, комедияның негелдезинге күүседикчилер чагыртып турар. Оон аңгыда шиниң шимелдези байлак болгаш болуушкунну сцена кырында дорбелчин станокка билдилиг тургускан.

Сарыг-Септиң улусчу театры И. Эвальданың «Дядим чүрек» деп ийи кезектиг, маадырлыг драмазын көргүскен. Шиниң деридезин чурукчу В. Орустугнуң бир янзы шиитпирлеп кылганын жюри демдеглээн. Шилиттинген репертуарның тематиказы чогумчалыг болгаш бот-тывынгыр артистер Л. Мячина, Н. Пушкарева, М. Шнырова оларның күүселдези мактанчыг-даа болза, ук шиниге шиитизи-биле жюри үш деп демдекти салган. Моон кол-ла чылдагааны — режиссураның кошкак болганы.

Кызыл хоорайның «Геолог» Культура бажыңының чанында улусчу театр К. Сагдының «Амыдыралдан өөрен» деп шиизин бараалгаткан. Ук шин мораль талазы-биле айтырыгларны көдүрүп турар. Оон аңгыда демдеглекселиг үүве бо шиинде хып дээн аныяк тудугжуларының ойнап турары. Тудугжу - артистериниң арызыдан А. Куулар, С. Доктаалай, Л. Сарчай-оол, О. Иргит оларның оюну ылгалып турар болгаш моон соңгаар чаа үүлдерни манаксалчыг. «Амыдыралдан өөрен» деп шиниң белеткели кошкак дээрзин демдеглээри артык эвес. Маңаа чижек кылдыр утка чок үзүктелиишкиннер: ойнакчыларның сөстү чарт билбезин чугаалаарга-ла четчир. Ол ышкаш шиинде авторнуң талазындан ам-даа чедир ажылдаар сценалар барын демдеглээр херек. Ынчангаш ук шиниң ниити демдээн жюри ортумак деп санаан.

Көрүлденің ийиги хүнү ниитизи-биле тыва драматургияның хүнү болган. Жюри В. Кок-оолдуң «Хайыран бот» деп шиизин Эрги-Барыктың, Мугур-Аксының, Хандагайтының бот-тывынгыр артистериниң күүселдези-биле көргеп. Ол-ла хүн эрзинчилер С. Токаның «Төңгүр-оол», чалаанажылар С. Пюрбюнуң «Кызыл үер» деп шиилерин бараалгаткан.

Республика көрүлдезиниң тилекчизи болган ийи коллектив бо чылдың май 19-та Чита хоорайга эгелээр зона көрүлдезинге киржир. Аная киржир эрге дээш уран талантыларның көрүлдези хөгжүмшин театрының сценазында уламчылап турар.

БИСТИҢ КОРР.

ЧУРУКТА: «Геолог» Культура бажыңында улусчу театрның «Амыдыралдан өөрен» деп шиизиден көргүзүг.

УЛУСЧУ ЧОГААДЫЛГА ФЕСТИВАЛЫ

ДЕҢНЕП КӨРГЕШ...

Чоокта чаа «Шын» солунга Кызыл районнуң «Тиилелге» совхозунда Э. Тежиттиң «Бүгү аргаларны ажыглаза...» деп үүлү парлаттынган. Ында ол черде даштындан көөрге кайгамчык чараш ийи каът Культура бажыңының ажылхеректериниң дугайын бижээн.

Маңаа хамаарыштыр бистиң Эрзинниң Культура бажыңының дугайында бижикседим. «Эки ажылдыг Культура бажыңы» деп атты 1969 чылда-ла алган. Оон бээр бүгүнге чедир ол бедик атты оскунмайн кызымаккай ажылдап турар бис. Иштинче кире бээрге кижиниң характырыгга бир-ле дугаарында ооң шимелде-дерилгези көстүп келир. Ону үениң байдалынга дүүштүр солуп, чаартырынга Культура бажыңының чурукчузу, Тыва АССР-ниң культуразының алдарлыг ажылдакчызы Бригад Дүпчүрүнүң үлүг-хуузу улуг дээрзи билдингир.

Үениң дөрт эргилдезинде хөй байыр-чыскаалдарны эрттирип турар болгай бис. Оларның чаңгызы-даа культура одаанга демдеглеттинмейн барбас. Ынчангаш байырлал бүрүүнгө дерилге херек. Кижиниң сагыш-сеткилин көдүрүп, байырланчыг байдалды сөглеп келир каастал-га херек. Аная-ла куруг хананың хөрөө түл, аная кандыг-даа байырлал кежээзи бодунуң үнезинге четпейн баар. Кандыг-бир темалыг кежээ, лекция, беседа ийикпе солун түүл болур апарганда база-ла шимелде херек. Бетин кыдыы чараштыр бижип каан чарлал безин кижиниң сонуургалын көдүрүтер. Культура бажыңнары көскү агитация-биле бүрүн чепсеглеп турар ужурлуг. Эки ажылдың бир үнер дөзү, хереги ол болур.

Культура бажыңнарының ажылы-биле ылап таныжын көөр болза кайгамчык солун болгаш берге ажыл. Чамдык эштер «культура ажылы дээрге амыр ажыл-ла ийнаан, ырлаар, танцылаар, чүгле хөглээшкиндеп бүткен» дигилээр. А херек кырында ол ышкаш парын ажыл чок. Чоннуң хаара тудуп алыры, оларның хүндүткелин чаалап алыры безин берге херек. Чоннуң чаңчыктырып алыры эң-не кол ажыл. Чаңгыс катап сагышка четпес дыштанылга кежээзи азы солун эвес концерт үндүрүпсе ооң хөөн калып, клубче кижилер келбестей бээр болгай.

Чаңгыс темалыг кежээге безин чартык ай хире белеткел херек. Буу-хаа чорук биске чедиишкин эккелбес. Шак бо бүгүнү билир болзувусса, ынчан бистиң ажылывыс үрет-үүнделдиг болгаш хүндүткелдиг болур. Бо хүзээлгелериви-сти билбейн хүн эрттирип кылаштажын турар болзувусса «Тиилелге», «Шамбалыг» совхозтарда Культура бажыңнары дег, ат кадагалаан, ажылы чок клубтарга дөмейлежи бээр бис.

Эрзиннин Культура бажыңынче катап кире каапталы. Мында көдээ клубтарга дуза чедирер талазы-биле «Клуб ажылдакчызына сүме» деп эгениң адаа-биле белеткелкаан методиктиг кабинет бар. Бо кабинеттиң эргелекчизи Алевтина Яндаа кабинеттиң ажылын билдилиг удуртып турар. Көдээ культура бажыңнары-биле сырыг харылзаалыг болуп, оларга боттуг дузаны чедирип турар. Ажылдың ай, квартал, чыл планнарын ой-шаанда үениң негелделеринге дүүштүр шын тургузуп, культура бажыңының дирекциязына бадыладып турар.

Ам чорудуп турар чамдык ажылдарны көрүптээлицер. Организациялар аразында ад эки темалыг кежээ дээш көрүлдө эрткен чылдың октябрь айдан эгелээн. Түңнели март айда үнер. Райпо коллективинин организастаапы «Тыва—бистин төрээн чериниз», ВЛКСМ райкомунуң —«Че-ве, кыстар» база ол ышкаш харылзаа белдириниң—«Адло, 07» деп темалыг кежээлерни эрттиргенин жюри эки деп демдеглээн. Көрүлде ам-даа уламчылавышаан. Оон кадында хостуг хүннерни көрүп турган түс-тус агитквартиралар Улуг Октябрьның 60 чыл оюнга тураскаатканн аалчедиг концерттерни үндүрүп эгелей берген. Чүгле кежээлер, лекция-беседа, оюн-тоглаа, концерттерден аңгыда, уран үүлүдүң база бир центерецгей хевири—солун киноларны чурттакчы чонга өйшаанда көргүзүп, шудургу ажыдан турар киномеханиктериниң улуг-хуузу бо улуг ажыл-хереге база-ла киржип турар. Чоннуң культуразуг дыштанылгазынга, хостуг үеш-тагын эрттиреринге таарымчалыг байдалды тургузуп турар болзувусса ажылчын кижи улам хей-аът кирип ажылдаар.

Соолгу үеде солуп-сеткүүлдерге культура амыдыралының дугайында хөй-биле чырыдып турар апаргал. Ол база хүннүң чугула айтырыы болуп турарының херечизи-дир.

Улуг Октябрьның 60 чыл оюн төлептиг уткуур дээш культура ажылдакчыларының мурнунда капчаар-даа аажок улуг сорулгалар салдынган, күжеениишкиниг ажылдарны негеттинип турарын утпаза чогуур.

Ч. ТОЮНДУП.

Эрзиниң район Культура бажыңының директору.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

МАРТ 26-ДА

МОСКВАДАН

10.00—Медээлер.

10.10—Эртенги гимнастика.

10.30—«Уран холлар».

11.00—«Ада-пелер, силерге!»

11.30—«Эртенги почта». Музыкалыг программа.

12.00—«Музейлерде болгаш делгелге залдарында». Чурулга уран үүлүүнүң дээди өөредилге черлериниң студентилериниң эрткен чылдаргы диплом ажылдарының Бүгүэвилел делгелгези.

12.40—«Озал-ондак чок шимчээшкин». Дамчыдылганы ССРЭ-ниң ИХМ-ниң КАИ эргелелиниң начальниги, милициянын генерал- лейтенанты ы Э. В. В. Лукьянов эрттирер.

13.10—«Музыка чагыы». «Аныяк күүседикчилер». Делегей конкурузунуң лауреады И. Груберт (скрипка) ойнаар.

13.45—«Моңу шыдаар силер». Чогаадыкчылар конкурузу.

14.50—15.00—Чапсар.

15.00—«Кижи. Чер. Октаргай». Совет Эвилелиниң ийи дакпыр Маадыры ССРЭ-ниң ужудукчу-космонавтызы В. И. Севастьянов эрттирер.

15.45—«Спортлото» тиражы.

15.55—Волейболга ССРЭ-ниң чемпионады (эр улус). ЦСКА—МВТУ.

16.30—«Тоол аалдап келдиг». «Оттук». Уран-чечен фильм.

17.50—«Кадыкшыл». Эртемнептередилгелиг фильм.

18.20—Л. Минкус. «Баядерка» деп балеттен дивертисмент. Ленинградтың күрүпениң С. М. Киров аттыг академиктиг опера болгаш балет театрының артистери күүседир.

18.50—«Дириг амытаннар делегейинде». Журналист В. М. Песков эрттирер.

19.50—20.00—Чапсар.

20.00—Медээлер.

20.15—Мультфильмнер программазы: «Саван-сып бугажык», «Өөрендинмээн кичээлдер делегейинде».

20.55—«Сеткилдин ханызындан». Смоленск областың Починков районунуң көдээ ишчилери-биле ужуражышкын. РСФСР-ниң улустуң артизи В. Леонтьева эрттирер.

23.00—«Ye». Информастыг программа.

23.30—00.45—«Артлото». Эстрада программазы.

Агаар

Бүгүн республикага болгаш Кызылга кожүп турар булуттаар, төөн районнарга быскан хар чаар. Барыын чүк угланышкынныг хаттын дүргени секундада 3—7 метр чедер. Агаарның температуразы мурнуу-барыын районнарга 0—5 градус соор, өскелериниге 2 градус чылыгдан 3 градус чедир соор, Кызылга 1—3 градус соор.

Редактор В. С. ШАРАВИН

КИНО

МАРТ 26-ДА

«НАЙЫРАЛ»: «Ооллардың күзелдери» 10.30 «Танцычы кыс» (2 серия). 12.30, 15.10, 18.00, 20.40 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Далай даңгыпазы» 9.00, 12.05. «Сеши шүнме!» (6—10 үндүрүлгелеря) 10.40, 14.05, 15.30. «Ак платье» 17.00, 18.50, 20.40 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Иван биле Марья» 11.00, 13.00. «Калчаарадыр алдыш» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: Киночыныцы 11.00, 13.00, «Албадал чокка, эки тура-биле» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

Тайбың фондузунда

«Тоора-Хем» совхозтуң Одуғенде иви фермазының ажыл-ишчилери Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл оюнга төлептиг ужуражыры-биле бедиткен социалистиг хүлээлгелерни алгаш, ону күүседир дээш шалыпчы ажылдап турарлар. Делегейде тайбыңны быжыглаары кижи бүрүзүнүң хүндүлүг хүлээлгези деп чүвени олар билип, тайбыңның совет фондузунга бо чылдың Тиилелге хүнүн таварыштыр бир хүннүң ажыл төлевирин шилчидерин шиитпирлээннер.

В. ТАМДЫН-ООЛ.

* * *

Малчынга дуза

Каас-чараш бойдус чурумалдыг Кызыл-Тайганың баарында «Сүт-Хөл» совхозтуң Киров салбырының Чее-Булун хойжу бригадазының малчыннары кыштап турар. Оларның бирээзи Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутады Оюмаа Ондарның ажылынга дуза көргүзери-биле Кызыл-Тайга сес чыл школазының 6—7 классларының өөренгичилери, башкылар 40 ажыг кижи чеде берген. Школаның коллективи улуг хой кажаазының коржеңин коптарып бергеннер. Бо ажылга башкы Ховалыг Чимиттин удуртқан звеноза шылгараан.

Хойжу ажыл-ижип бистерге таныштырып берген. Малчын хоюн кыштан хүр ажырар дээш бүгү-ле хемчеглерни алган түңнелинде чүс баш төрүүр хойдан-па ам безин чүс хураганы алган.

Шефчилерге малчын өөрүп четтиргенин плерткен.

К. ОСКАЛ-ООЛ, школа директору.

* * *

Көрүкчүлерге

Чоннуң кино хандырылгазын экижидер дээш Эрзин районнуң кинофикация черинин ажылдакчылары боттуг хемчеглерни ап тураралар. Ылаңгыя киноларның утказын чонга тайылбырлап, билеттерни баш бурунгаар тарадып келген. Кинонуң чарлалдарын азарын көвүдеткен. Оон түңнелинде бердинген планныг онаалдаларны ажыр күүседип турар. Эрткен чылын орулга киирин алырыны планын 133 хуу, сеансаныын — 120 хуу, көрүкчүлер талазы-биле даалганы 135 хуу күүсеткен. Бо чыадың бирги кварталының планын районнуң киномеханиктери күүседир чоокшулай бергеннер.

Эрзин суурда киномеханик Михаил Стабаков, Нарында Ыныыр Алдын-Херел олар планын ай, квартал санында ажыр күүседип турараар.

В. КУНГАА.

Чолаачыга сүме

«МӨҢГЕ НАСОС»

Дугуй үрдүрер насостуң хөм манжеди элээн үе арттерге бодунуң эллигр шынарын чидириптер, оон түңнелинде насос багай ажылдап эгелээр. Насостуң эки ажылдаарын хандырары-биле манжетти быжыглаап эрриил бөргүнүң адаанга чикге сывырындактан кылган спиральды салыптынар. Ук спираль насостуң иштики ханазыга хөм манжетти кыза тудуптар, оон ажылдаары чаа насос-биле дөмей апаар.

ШАЙБА ХЕРЕК БЕ?

Автомашиналарның электри дериишкининиң электри шимчедикчилериниге, релеге, стартерге болгаш өске-даа кезектеринге пружина шайбаларны салыр. Пружина шайбаларны дамчыштыр эртер ток ону изидер, оон түңнелинде шайба өртенир, ниити контакт кошкаар. Электри дериишкини үрелир.

Чээрби ажыг чыл иштинде ажылдан келгеш, электри дамчыдыкчызындан пружина шайбаны ап октаптар апарган мен. Оон түңнелинде контактының идегелдиг ажылдаары көзүлген, электри дериишкининге кандыг-даа үрелиишкин болбас апарган.

АВТОКОНСЕРВАНТ

Автоконсервант — машина кузовтарын болгаш өске-даа демир кезектерни даттап камгалаар чаа химиктиг бүдүмел болур. Оон составында машинаның кезектерин будаан лакбудукту идегелдин-биле камгалаар бүдүмел бар. Гускай үрдүрүкчү-биле машинаны будаап, 18—23 градус чылыгга кургадыр.

БҮГҮ СЕЗОННУҢ ҮЗҮ

Дуржулга чорудар талазыбиле Ленинградта нефти-ус заводу автомашиналар дугуйларының подшипниктерин үзээр ЭШ—176 деп чаа үстү ажылдап кылгаш, бүдүрген. Ол үске суг коргунчуг эвес. Ону чылдың бүгү үелериниде ажыглаар, кандыг-даа дүргедээшкинде, кандыг-даа орукка ажыглан болур. Ол үстү солувайн база немевейн 60 мун километрни эртип болур.

И. ОЛДЫРЕВ, инженер.

Маргылдаа эгелээн

Республиканың бирги чери дээш хереэжен баскетболистериниң маргылдаазы Кызылдың улуг спорт залынга дүүн байырлалдыы-биле ажыттынган.

Маргылдаада районнарның, Ак-Довуракты, Хову-Аксының, Кызылдың шилиндек командалары киржип турар.

Чедиишкинни күзээн

Дүүн кежээкиниң 7 шакта, Кызылдың уран үүл училищезинге бот-тывынгыр аныяк композитор Владимир Токаның чогаадыкчы ажылы-биле холбашкан автор кежээзи болган.

Аная аныяк композиторнуң соолгу чылдарда бижээн аялгалары-биле танышкан.

Аная композиторлар А. Б. Чыргал-оол, Б. М. Шульгин, Х. К. Дамба, Д. Н. Нухов болгаш өскелер-даа олуржуп, авторга чаа чаа сүмелерни берип, чогаадыкчы ижинге улуг-улуг чедиишкиннерни күзээннер.

БИСТИҢ КОРР.

Сонуургактарга

БОЙДУСТУҢ БЕЛЭЭ

Стол кырында чыдар янзы-бүрү өңнүг даштар уран-шевер холдуг кижиниң каастап турган, чуруп кааны кандыг-ла бир онзагай чурукка-даа дөмей ышкаш кылдыр сагыдырар. Бо кайгамчыктыг даштар: яшма болгаш берилл, нефрит болгаш лазурит ховар кылыларның чогаадыкчызы ус-дарган, тоолчургу Давыдын безин хей-аът кириптер турган чадавас.

— Чадавас боор, көрүп көрүпер даан, даш бүрүзү боттары кандыг-ла бир чүвенин хевири азы кылыглар кылдыр костүр-дүр — деп, норильск геолог В. С. Нестеровский чопшлээрешти.

Шак мындыг аная эвес, янзы-бүрү өңнерлиг даштарны Нестеровский студент чылдарында чайгы дыштанылга үеэнде экспедицияга чоруп тура чыып эгелээн.

Оон чыып алганы ындыг даштарының саны чыл келген тудум-па ковүдеп, ам безин элээн каш түс четкен. Геолог оларның хой кезиин Кольск чартык ортулуктан, Камчаткадан, Алтайдан, Уралдан болгаш Заполярьеден тыпкылап алган. Оон ындыг сонуургалын билир геолог өөрү одче янзы-бүрү өңнерлиг даштарны бо-ла чорудуп бээр.

Оон чыып алганы даштарның аразында өскелериниден ылгалдыг, онзагай экспонат бар. Ол — Талнах никельдиг-чее руда. Оон тывылганының соонда Заполяр Норильскиден 30 километр черде бүгү делегейге сураглыг никельдиг-чее руданың чыдар чери алдан чылдарда ажыттынган. Нестеровскийниң ады бойдустуң ол байлаының ажылдакчыларының саныныа кирген.

— Талнах мээн коллекциямга чаа болгаш солун түүлдерни немээн. Түге дизе, Менделеевтиң таблицазында кирген химиктиг бүдүмелдерниң хой кезиинда бар—деп, геолог чоргаарал-биле чугаалап турар.

Заполярьениң кыска чайы — Василий Степанович Нестеровскийниң изиг-түлүк ажылының үезин. Чылыг дүжери билек ол Тундраже аттаныптар. Сезон тоңер чоокшулап орда, геологтуң рюкзагы чоорту долуп, аартап эгелээр. Оон коллекциязынга ам база кайгамчык чараш чаа-чаа даштар немежир.

Р. ТРУСОВ.

СПОРТЧЕ КИЧЭЭНГЕЙ САЛЫР

Республикага күш-культураны болгаш спортту улам ыцай сайзырадыр хемчеглер дугайында Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң сессиязының 1972 чылдың июль 5-те доктаалын күүседир дээш ажылчы чоннар депутаттарының Бай-Тайга район Совединиң күүскому, оон спорт комитеди чамдык хемчеглерни соолгу үеде ап чоруткан. «Урожай» эки тура спорт ниитилелиниң кежигүннериниң саны өскен. Районда РСФСР-ниң бир спорт мастери, 14 бирги разрядчы, 200 хире ийиги, үшкү разрядтың спортчулары бар. ГТО-нуң нормаларын дужаар ажылды районнуң спорт комитеди, колхозтарда, совхозтарда, школаларда күш-культура коллективтери организастап турар. Ниитизи-биле 1786 кижи чаа комплекстиң хөрек дөмдээний эдилекчизи болган.

Спорттуң материалдыг баазазын экижидер хемчеглер алдынып турар. Районда ийи спорт аалы, 7 футбол, 15 баскетбол, 16 волейбол шөлдери ажылдап турар. Суур бүрүүзүнде бөдүүн спорт шөлдери кылдынган. Мячилиг хоккейге хандыкшылдыглар районда хой, оон боду бүткен беш катогу турган. Бай-Тайганың шилиндек командазы каш удаа республикага шаналдыг черлерни эдлеп келген. Бо чылын үшкү черни алган. «Бай-Тал» совхозтуң дирекциязы (директору С. С. Байыс-оол) спортту сайзырадырынче кичээнгейни салып турар. Мун ажыг рубль-биле дериг-херектерни садып берген. Ында хостуг үеш, бокс секциязын организастаан. Ажыл-ишчилериниң күш-дамыр кижизидилгезинин экижидер, кадыын быжыглаар, улусту спортче калбаа-биле хаара тудар сорулга-биле ажыл-агыйның хөренгизи-биле залды тудуп алырын планнап турар.

Спортту сайзырадыр хемчеглер дугайында Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң сессиязының докладаалын райкүүском, оон спорт комитеди чедир күүсеттпейн турар. Хамыктың мурнунда спортту массалыг болдурар, материалдыг баазаны экижидер дээш ап чорудуп кедген хемчеглери кошкак. Районнуң чурттакчы чонунуң үүгүе 30 хире хуузу спортта хаара туттунган. Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң бадылааны күш-культураны болгаш спортту сайзырадырының үш чыл планын күүсеттпээн. «Тээли» совхозка, «Мурбакчы», «Кара-Хөл» колхозтарда комплексиг спорт шөлдери туттунмаан, район төвүнде уругларның спорт школазы ажыттынмаан. Ону кылыр боттуг хемчеглерни районнуң спорт комитединиң талазындан албаан.

Районнуң дөрт ажыл-агыйында бүдүрүлге гимнастиказының методистери бар, ынчалза-даа оларны чамдык черлерде спорт ажылы кылырынга эвес, өскээр ажыглап турар. «Тээли» совхозтуң удуртукчулары (директору О. Ч. Кара-Доңгак, партком секретары К. С. Чамбый-оол) методиске чогуур ажылын кылдыртпайн келген, ынчангаш солчур чорук хөй болган, оон түңнелинде спорт ажылы совхозта кошкак.

Районнуң үлетүр, тудуг, садыг организацияларында, албан черлериндe күш-культура коллективтери тургуспаан. Оон уламыдан оларда кандыг-даа спорт массалыг ажылдар чорувайн турар.

Бай-Тайгада 5 ортумак, 2 сес чыл школазы бар, оларның үүгүе ийиги спорт аалдыг, дериг-херектерни копчуг эвээш. 800 хире ооренгичилиг Тээли ортумак школазында үүгүе 25 эжеш хаак, 20 эжеш коньки, 3-3 баскетбол, волейбол мячилери бар. Байдал ындыг турда күш-дамыр кижизидилгезинин кичээлдерин программа өзүгаар чорудары берге.

Спорт дериг-херектери үүге эвээжил? Бо айтырыгны дыка хөй удуртукчу-даа, спортчу-даа эштерге салдывыс. Райпо чедир хандырбайн турар деп харылаар болду.

Бай-Тайга райпозунуң даргазы А. Очур-биле бо айтырыгны сайгарып, чугаалаштывыс. Колхозтар, совхозтар, школалар чагыгларын киирбейн турарындан оларга чугула херектиг спорт бараанныры келбейн турары илереттинген. Соолгу ыллдарда кым-даа чагыг киирбээн болган.

«ССРЭ-ниң күш-ажыл болгаш орган камгалалынга белен бол (ГТО)» деп Бүгү-эвилелдин чаа күш-культура комплекзинин нормаларын районда четпес дужаап турар 1976 чылда үүгүе 50 кижи ГТО-нуң нормазын күүсеткен. Моон чылдагааны районда, колхозтарда, совхозтарда чаа комплекстиң нормаларын хүлээп алыр комиссияларны тургуспаан. Чоннуң чурттап турар черинин болгаш коллективтер зайы-биле ГТО-нуң нормаларын дужаар хемчеглерни кошкак ап турар.

Райкүүскомнуң спорт комитединиң отчёдунда 1786 кижи ГТО-нуң нормазын күүсеткен деп бижээн. Кайы ажыл-агыйдан, школадан чеже кижи дужаап алганы шуут билдинмес.

Районнуң күш-культура болгаш спорт ажылында четпестер спорт комитединиң, ВЛКСМ райкомунуң негелдеге чедир ажылдаваанын херечилеп турар.

Ажылчы чоннар депутаттарының район Совединиң күүскому спорт ажылының дугайында айтырыгны соолгу чылдарда чугаалашпааны четпес.

Үстүнде айыткан болгаш өске-даа четпестерни чайладыр боттуг хемчеглерни ап, күш-культура база спорт ажылын экижидериниче райкүүском, оон спорт комитеди чогуур кичээнгейни салыр үе келген.

Т. ХЕРТЕК, «Шынның» корр.

МИЛЛИОННУ КАНЧААР ЧАРЫЫРЫЛ

Бирмингемаанын чанында улуг эвес аңгал хоорайның солуну бодунуң номчукчуларындан мыцдыг айтырыгны салган: бир эвес силерде миллион фунт стерлинг акша бар болза оон-биле үүнү канчаар силер? Ол айтырыгга харылар пургулайында чаңгыс аай болгулаан. Номчукчуларның хөй кезии каас-коя бажың садып алгаш, опу аар өртектиг ховар эт-херектер-биле дерип алырын күзеп турар болгаш. А чамдыктары делегейин дескиндир ырак-узак аян-чорукче аттаныптарынга белеин илереткеннер.

Уильяма Уильямса деп номчукчунуң харыызы черле онзагай болган. — «Миллион фунт стерлинг акшалыг турган болзумза, хоорайның чурттакчыларынын машинага чоруурун шуут хоруп каар мен. Хоорайга тынары берге апарган, оон ыцай черле озал-ондактың саны ковүдээп-дир. Ону чедип алыры-биле күзээн кижилерге аътты азы чаанны-даа болза халаска бээр ийик мен».

(ПМА).

ДЫШТАНЫР ХҮННЕРДЕ

Политиктиг чырыдышкын бажынынга бөгүн «Делегей байдалының дугайында» лекция болур. Лектор В. В. Курочкин (Москва). Эгелээри 16 шакта.

Улуг спорт залынга баскетболга республиканың бирги чери дээш хереэженнер командаларының аразынга маргылдаа бөгүн болгаш даарта уламчылаар. Хүннүң-не 10 шакта эгелээр.

Күш-культура бажыңынга «Спартак» спорт ниитилелиниң бирги чери дээш хостуг хүреш маргылдаазы бөгүн болгаш даарта болур. Эгелээри 10 шакта.

Тайга станциязында хаак баазазынга кышкы сезонну хаарыга тураскаатканн хаак маргылдаазы даарта 10 шакта эгелээр.

ЧАРЛАЛ

Чуртталга-коммунал бажыңнарын алырының оочурун чаарты даңзылаары доостур чедип турарын ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Совединиң күүскому дыңнадып тур.

1977 чылдың апрель 1-ге чедир эде даңзылаашкынны эртпээн кижилерни оочурдан казаан турар.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: ИНДЕКС 667000

Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75, пропаганда килдизинин 2-31-75, харыысалгалыг секретарының 2-23-54, партийжи амыдырал килдизинин 2-37-13, культура килдизинин 2-23-54, кодээ ажыл-агый килдизинин 2-21-47, үлетүр килдизинин 2-22-64, чагаа килдизинин 2-41-27, информация база совет тургузут килдистерининг 2-20-60, корректорларның 2-27-41, бухгалтериянын 2-12-45, секретариат тың 2-23-35, солун келбейн баргаада 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 16332. ЧАГЫГ № 130.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Пом үндүрер чер, полиграфия болгаш пом садының талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 1). ТС—00708